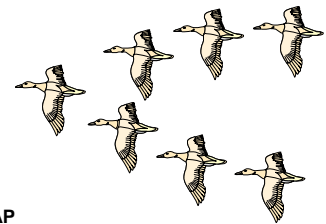

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 27, OKTOBER 2012

INHOUDSOPGAVE

Artikelen

Redactioneel – <i>Han en Martin Benard</i>	3
Teek care – <i>Martin Mollet</i>	3
In memoriam Ben van der Velden – <i>Gerard Ouweneel</i>	4
Broedvogels van het Oudeland van Strijen in 2012 – <i>Peter de Barse en Gerard Ouweneel</i>	6
Goed jaar Kerkuil tegen de verdrukking in – <i>Janus Verkerk</i>	13
Braakballen en muizenissen – <i>Merijn van den Hoogenhoff</i>	14
Lars Jonsson – <i>Gerard Ouweneel</i>	15
De natuur is wreed... – <i>Martin Mollet</i>	16
Een bijzondere broedlocatie van de Huiszwaluw – <i>Arie van der Linden</i>	16
Nest Steltkluut in Oudeland Noord vertrapt door ingeschaard vee – <i>Gerard Ouweneel</i>	17
De Draaihals – <i>Eduard Vink</i>	18
96-35-MR – <i>Gerard Ouweneel</i>	19
Kwakjeswater – <i>Martin Benard</i>	20
Project ‘Luzerne Kiek’ – <i>Martin Mollet</i>	21
Ruim 120 overwinterende Dwergganzen in 2011/2012 – <i>Gerard Ouweneel</i>	23
Resultaten van de roofvogelinventarisatie 2012 – <i>Martin Mollet</i>	26
Broedvogels van de Tiendgorzen 2012 – <i>Han Benard</i>	29
Barbecue – <i>Gerard Ouweneel</i>	31
Verslag VWG-voorjaarsvergadering maart 2012 – <i>Peter de Barse</i>	32

Bijlagen

Broedvogels van het Oudeland van Strijen	bijlage A
Broedvogels van de Tiendgorzen	bijlage B
Adressenlijst leden Vogelwerkgroep	bijlage C

Foto voorkant

Steltkluut – <i>Gert Huijzers</i>

Redactioneel

Han en Martin Benard

Er valt in dit nummer weer veel interessant vogelnieuws uit de regio te lezen. Het is een ongeken- de luxe dat we soms 50 pagina's kunnen vullen, inclusief de tabellen en andere bijlagen. Dat kan niet altijd zo zijn natuurlijk. Dit keer ruim 30 bladzijden, nog steeds een aantal waar vogelperiodieken met een veel grotere oplage jaloers op zijn. Schrijvers en fotografen worden bedankt voor hun bijdragen.

In dit nummer is een herinnering opgenomen aan de ons in het voorjaar ontvallen Ben van der Velden, geschreven door zijn jeugd- en levensvriend Gerard Ouweneel. Hoewel we hem niet heel vaak spraken, bewaren ook wij warme herinneringen aan Ben. Zijn vrolijke aard, zijn mooie verhalen en warme persoonlijkheid maakten ontmoetingen met hem altijd tot aangename ogenblikken. Zijn geloof gaf aan zijn beleving van de natuur een extra dimensie. De tranen van emotionele verwondering stonden vaak in zijn ogen, als hij daarover sprak. Ben was een vogelaar in hart en nieren!

Verder zijn er meerdere broedvogelverslagen, alsmede bijzondere waarnemingen en momenten in het veld opgenomen. Fijn dat mensen hun lotgevallen met vogels in de Hoeksche Waard met anderen willen delen middels een stukje in dit blad. Dat maakt het geheel prettig gevarieerd. Ook een bijdrage over pluizen van braakballen, waaraan meerdere vogelaars meewerken, is te vinden in dit nummer. En uiteraard ontbreken de sfeervolle stukjes van 'GLO' ook dit keer niet. Alles bij elkaar zeker goed voor een fijn leesuurtje!

Teek care!

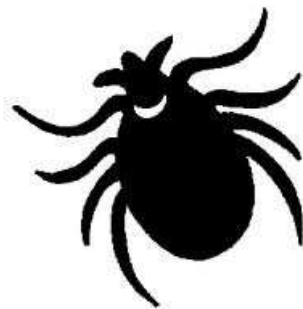
Martin Mollet

"Teek care", oftewel: wees voorzichtig! Bij teken denken we aan de duinen, de Utrechtse Heuvelrug of de Veluwe maar misschien niet direct aan de Hoeksche Waard.

Afgelopen jaar heb ik op de Esscheplaat twee maal een teek "opgelopen". Eén daarvan had zich al vastgebeten. Een collega van me heeft, ook op de Esscheplaat, ook een tekenbeet opgelopen. **Vijf** maanden later ontstond op die plek nog de rode ringvormige uitslag (Erythema Migrans), het eerste signaal van de ziekte van Lyme. En let op, dit is 2 maanden later dan de 2-3 maanden die er normaal voor staat, en volgens de huisarts hadden ze dus niets met elkaar te maken, maar hij schreef toch maar een antibioticakuurtje voor....

Kortom, een woord van waarschuwing: wees alert op teken en gebruik eventueel DEET op schoenen, sokken en de onderkant van de onderbenen.

Eenmaal gebeten door een teek moet deze zo snel mogelijk worden verwijderd. Doe dit door hem met een puntige pincet of een speciale tekentang, **zo dicht mogelijk bij de huid**, beet te pakken en uit de huid te trekken (dit hoeft niet speciaal met een draaiende beweging). De teek kan je met plakband op een papiertje plakken en opsturen om te laten onderzoeken want niet iedere teek is besmet met Lyme. Meer informatie hierover en over de symptomen van de ziekte van Lyme vindt u op www.tekenradar.nl.

In memoriam Ben van der Velden (1932-2012)

Gerard Ouweneel

Na een kortstondig ziekbed overleed op 10 april jongstleden ons vogelwerkgroeplid Ben van der Velden. Van zijn tachtigste verjaardag die hij tien dagen later hoopte te vieren, kwam het dus niet. Ben werd geboren in Rotterdam, waar hij opgroeide in Charlois in Zuid, aan de rand van de stad. Al kort na WOII raakte hij geïnteresseerd in vogels, die toen in de nabijheid van zijn woonplaats in een soortverscheidenheid aanwezig waren waarvan we nu paf staan. Ben kon vertellen over Grauwe Klauwieren en Geelgorzen langs de Charloisse Lagedijk, over broedende Grote Karekieten tot bijna in Charlois en over Kuifleeuweriken die op veel plekken doodgewoon waren. Bens belangrijkste excursiegebied waren de opspuitterreinen tussen Waalhaven en Pernis waar hij terecht kon voor broedende Strandplevieren, Zwarte Sterns, Geoorde Futen en Woudaap. Dat was ook de bestemming toen schrijver voor het eerst met hem op 12 mei 1951 op excursie ging. Met andere uit Rotterdam-Zuid afkomstige jeugdige vogelaars waaronder Karel Schot, brachten wij vele zaterdagmiddagen door op die opspuitterreinen. Regelmatig fietsten we naar De Beer en Oostvoorne en vanaf 1956 ook naar de Biesbosch. Al in 1954 was er een onvergetelijke vogelvakantie op Texel met o.a. een Roodkopklauwier. Het jaar daarop ging het naar Schiermonnikoog. Toen vanaf 1956 het Rotterdamse vogelaarsgroepje waarvan Ben en schrijver deel uitmaakten de beschikking kregen over Vespa-scooters, kwamen de vogels van heel Nederland binnen bereik, en ook daarbuiten. Om zeevogels te leren kennen was het in die tijd welhaast traditie dat de eerste buitenlandse vogeltrip van Nederlandse vogelaars naar Engeland voerde. Nadat Ben al in 1958 de eilanden Skokholm en Skomer langs de Engelse westkust had bezocht, gingen wij er in 1959 samen heen, op de scooters. Daar deden we o.a. ervaringen op met het vangen van vogels met mistnetten om ze te ringen. Na terugkeer begon ons groepje prompt met die activiteit op De Beer.

Om zich ten volle te wijden aan familie en carrière bleef Ben vanaf 1960 twee decennia buiten de vogel(aars)kringen. Toen hij in 1980 weer begon, waren vrijwel alle terreinen waarheen hij twintig jaar eerder op excursie ging foetsie. Het werd toen de noordelijke Delta, die door de komst van het netwerk van dijken en dammen aanzienlijk gemakkelijker te bereizen viel dan twintig jaar eerder. Zijn favoriete plekken werden de Maasvlakte, de slikgebieden tussen Stellendam en de Kwade Hoek, de Markenje en de Brouwersdam en de Prunje op Schouwen. Het zal de lezer opvallen dat deze locaties alle zicht bieden op grote watergebieden. Dat is niet toevallig, want Ben was verzot op de zee en dus zeevogels, die bij hem veruit favoriet waren.

Ben en Gerard op Breskens

Omdat hij vaak in de Delta op vogels uitging werd hij lid van onze Hoeksche Waardse vogelwerkgroep en ook van die van Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Bij deze vogelwerkgroepen maakte hij veel vrienden. Hij werd lid van het redactieteam dat verantwoordelijk was voor het boek *Tussen Haringvliet en Grevelingen, de vogels van Goeree-Overflakkee*. Vaak scheepte hij in voor een pelagische tocht de Noordzee op.

Het verlies in 1999 van zijn echtgenote Jetty was een grote slag. Deze kwam hij weer te boven mede dankzij de vogels (en zijn geloof!), placht hij te zeggen. Hij kreeg zijn leven weer goed op de rails en dankzij zijn discipline, werklust en efficiency wist hij zijn bestaan voorbeeldig te regisseren. Van de vogelreizen die hij maakte, genoot hij buitengewoon. In het najaar een paar maal naar Falsterbo, met de Stichting Vogelreizen mee naar Bulgarije en een paar maal naar de Farm Lator in Hongarije en ook naar Zuid-Afrika. Het waren echter vooral de grote zeereizen die hem trokken. Ben voer rond Engeland, naar Spitsbergen, vanuit Australië de zee op en vanuit Nieuw-Zeeland richting Antarctica. Hoogtepunt was twijfelloos in 2005 de Atlantic Odyssee, vanaf Vuurland via Antarctica en de Zuid-Atlantische eilanden naar het noordelijk halfrond, een tocht van vijf weken over ruim 7000 zeemijlen. Met zijn vriendin Anita Janssen die hij op een van vogelreizen ontmoette, ging hij o.a. naar Zambia en naar Extremadura in Spanje.

Nadat Ben en schrijver op 31 maart nog naar Zwolle gingen voor de ganzenthemadag van de Nederlandse Ornithologische Unie, werd hij de week daarop plotseling minder. Op 4 april achtte de huisarts ziekenhuisopname raadzaam. Daar overleed hij op 10 april in zijn slaap. Op de begrafenisplechtigheid in zijn woonplaats Hendrik Ido Ambacht op 16 april waren veel vogelaars, waaronder Janus verkerk, Gert Huijzers en Martin Benard van onze vogelwerkgroep.

Wat het betekent om een vriend te verliezen met wie je ruim zestig jaar optrok, met wie je de in het veld opgedane emoties bij vogels kon delen en met wiens bestaan je verstrengeld raakte, werd ontroerend verwoord door Wil Bouwmeester, die schrijver met het volgende gedicht zijn deelname betuigde:

Ben

Vriend sinds prille jeugd
Herinneringen, meer dan opgeschreven
Vogelaars, geleefd als ware het
in symbiose.

Een leven verrijkt met een fragment uit
het universum, niet begrepen, veel belovend?
Onzeker, bedroefd op zoek naar woorden,
troost, een pose.

Het lijkt stiller om ons heen,
Nu deze vogel is gevlogen
Naar welk paradijs? In
metamorfose.

Wil Bouwmeester, 17-4-2012

Broedvogels van het Oudeland van Strijen in 2011

Peter de Barse en Gerard Ouweneel

Inleiding

Het Oudeland van Strijen is een Natura 2000 gebied. Een derde deel (550 ha) is als reservaat in beheer bij Staatsbosbeheer (hierna SBB). SBB monitort de ontwikkeling van flora en fauna. Voor dat doel zijn in 2011 de broedvogels geïnventariseerd. De methodiek is gebaseerd op de Handleiding Sovon broedvogelonderzoek. Dit is een landelijk gehanteerde methode waarmee de territoria van de aanwezige broedvogels worden vastgesteld. Het zegt echter niets over het broedsucces. Daarvoor zou aanvullend onderzoek nodig zijn.

Dit is een verslag van de resultaten van de broedvogelmonitoring in 2011 van het reservaat. Het noordelijke en midden gedeelte zijn uitgevoerd door vrijwilligers van de vogelwerkgroep van het Hoekschevaards Landschap. Het zuidelijke deel is geïnventariseerd door medewerkers van SBB. Door omstandigheden zijn de gegevens van het zuidelijk deel niet geheel compleet. Echter de voor het reservaat cruciale soorten (weidevogels) zijn wel volledig geïnventariseerd.

Eerdere vogelinventarisaties hebben plaatsgevonden in 1997, 2004 en 2007. Voor een totaal overzicht en een vergelijk met de voorgaande inventarisaties zijn alle gegevens over 2011 verwerkt. De effecten van de incomplete gegevens van Zuid zijn namelijk gering. Het heeft wel aanleiding gegeven om uitsluitend de territoria kaarten per soort van Midden en Noord als bijlagen op te nemen

De terreintypen zijn divers: grasland, akkerland (buiten reservaat), riet- en ruigtepercelen en in het uiterste noorden inmiddels ook bosopslag.

Inventarisatie

Als voorbereiding op de inventarisatie heeft een bijeenkomst plaatsgevonden van de vrijwilligers die zich aangemeld hebben voor de inventarisatie. De meeste van hen hebben jarenlange ervaring in het monitoren van de broedvogels op de Esscheplaat en de Hoogezandsche Gorzen langs de zuidrand van de Hoekschewaard. Belangrijkste besproken zaken waren het plannen van de inventarisatie data, de methodiek van het inventariseren van een open landschap, het uitwerken van de telgegevens op soortkaarten, de verdeling van het gebied in drie werkgebieden: Noord, Midden-noord en Midden-zuid, taakverdelingen en afspraken over het voorlopen van het gebied voor het bepalen van een gunstige looproute, gezien de vele slootjes die het gebied rijk is.

Het voorjaar van 2011 kenmerkte zich door een uitzonderlijk lange zonnige en daardoor ook droge periode. Alle inventarisaties hebben daarom onder droge omstandigheden plaatsgevonden. De starttijdstippen lagen tussen 6.30 uur (eerste telling) en 5 uur (laatste telling). De deelnemers aan de inventarisatie van de gebieden van Midden-zuid en Midden-noord deden er gemiddeld 4,5 uur over, de deelnemers van Noord hadden gemiddeld 6 uur per inventarisatie nodig. Dit betekent met gemiddeld zes deelnemers per ronde in de drie deelgebieden dat in totaal ongeveer 210 uur aan veldwerk is verricht.

Resultaten

In bijlage A zijn de inventarisatie gegevens opgenomen met de vergelijkende cijfers van de tellingen in 1997, 2004 en 2007.

Bij de drie eerdere inventarisaties werden van 14 soorten territoria vastgesteld die in 2011 ontbraken. Daarbij waren 7 Rode Lijstsoorten te weten: Roerdomp, Patrijs, Watersnip, Steltkluut, Kemphaan, Spotvogel en Huismus.

Er zijn in 2011 wel twee nieuwkomers; Roodborsttapuit en Zwartkop.

Hieronder worden de meest karakteristieke soorten alsmede alle Rode Lijstsoorten besproken.

Soortbesprekingen

Grauwe Gans: 64 territoria

Ten opzichte van de 66 paren in 2007 was er een geringe afname, maar in vergelijking met de 11 paren van 2004, is de groei buitengewoon. Verreweg de meeste paren, 39 stuks, hadden zich gevestigd in Noord. Het is bovendien een soort die zich goed verstoppt in de vegetatie, dus zal het aantal territoria in werkelijkheid hoger liggen. Naast de broedparen was er ook een contingent niet-broedende overzomeraars, die rondzwaarden door het gehele gebied.

Grote Canadese Gans: 111 territoria

De verdubbeling ten opzichte van 2007 illustreert dat deze gans floreert. Ook al omdat kortbij, langs de oevers van de Binnenmaas, veel 'Canadezen' huizen zullen deze ganzen vanuit dit reservoir het reservaat blijven instromen. Soepganzen en Zwaanganzen maken overigens deel uit van de langs de Binnenmaas huizende ganzengroepen. Het overgrote deel van de grote Canadese Gans broedt in Noord, waar de soort thans fysiek sterk domineert. Op 19 mei liep er een paartje dat een crèche van 23 pullen om zich heen had weten te verzamelen.

Kolgans: 2 territoria

Van deze nieuwkomer hielden zich in Noord twee paartjes op. In het winterhalfjaar is het Oudeland een belangrijke pleisterplaats voor Kolganzen.

Soepgans: 4 territoria

Gelet op het contingent Soepganzen rond de buurtschap Zwanengat en de snel uitdijende groep die vanaf de bebouwing langs de Oudendijk de westelijke strook van het Oudeland binnengaat, valt een aantal van 4 territoria nog mee. Een verdere toename is te verwachten.

Zwaangans: 5 territoria

Hetzelfde aantal als in 2004 en wederom alle in Midden-noord. Lang niet alle vogels van deze groep zijn raszuivere Zwaanganzen. Het merendeel van de vogels vertoont ook kenmerken van Grauwe Ganzen en Soepganzen.

Nijlgans: 9 territoria

Hetzelfde aantal paren als in 2007. Na het broedseizoen verschijnen grote groepen (100+), die enige voorkeur vertonen voor buiten het reservaat gelegen percelen ten zuiden van de Waleweg.

Brandgans: 6 territoria

Met slechts een paar meer dan in 2007 geeft deze soort niet de aantal groei te zien die zich elders in het noordelijk deltagebied manifesteert, in en rond het Haringvliet. In het winterhalfjaar is de Brandgans verreweg de talrijkste overwinteraar.

Wilde Eend: 152 territoria

Hoewel nog steeds boven het niveau van de 101 paren in 1997, geeft deze soort ten opzichte van 2004 een achteruitgang van 63% te zien. Landelijk zijn er signalen dat de Wilde Eend positie prijsgeeft, maar de vraag rijst toch of inschattingsverschillen mede een rol spelen.

Zomertaling: 1 territorium Rode Lijstsoort

Afgezien van een paartje in Noord, was er op 23 april ook een paartje in Midden-noord, dat nadien daar niet meer werd vastgesteld.

Krakeend: 48 territoria

Zowel in vergelijking met 64 paren van 2004 als 90 paren van 2007 laat ook deze eend een opmerkelijke achteruitgang zien. Het merendeel van de paartjes huisden in Noord en in Midden-noord.

Slobeend: 40 territoria. Rode Lijstsoort

Met een achteruitgang van bijna 60% ten opzichte van de 102 paren van 2004 deelt de Slobeend het beeld dat de andere eenden soorten vertonen. Met 17 paren bood Midden-zuid de meeste paren Slobeenden onderdak. Deze Rode Lijstsoort is vanaf de begin jaren zestig landelijk met 25% tot 50% afgenomen. In het Oudeland van Strijen ligt het aantal nu onder het niveau van 1997.

Slobeend (Peter de Barse)

Bruine Kiekendief: 11 territoria

Zomer 2010, in het *Jaar van de Bruine Kiekendief* vielen voor het Oudeland van Strijen 6 paren te noteren, eentje meer dan in 2007, maar minder dan de 9 van 2004. De groei naar 11 paren komt geheel op het conto van Noord, met 1 paartje langs het pad naar de uitkijkpost en de dan nog eens 6 paren verspreid over het natuurontwikkelingsgebied, waar zich met name in het uiterste noordwesten rietarealen hebben ontwikkeld. De EHS-strook tussen de Hoekse Weg en de Molenweg herbergde 3 paren. Er was regelmatig interactie tussen de paren onderling, waardoor het niet altijd meeviel de territoria vast te stellen.

Buizerd: 1 territorium

Afgezien van een paar binnen het onderzoeksgebied in Noord, broedden er ook Buizerd paren in boompartijen bij behuizingen langs de omliggende dijken. Deze vogels plachten in het Oudeland van Strijen te komen jagen.

Meerkoet: 54 territoria

Bij de Meerkoet is de terugval nog opvallender dan bij de eenden: zomer 2011 was het bestand van deze soort teruggeslagen tot éénderde van dat van zeven jaar eerder. Ongetwijfeld speelde een rol dat tijdens de aanvang van de broedperiode de plassen in Noord al goeddeels droog stonden. Daarnaast kan de aanwezigheid van predatoren de soort weerhouden zich te vestigen.

Scholekster: 31 territoria

Een gestage achteruitgang, hoewel deze meevalt in vergelijking met veel andere gebieden in dit land. De meeste paren huizen wederom in Midden-zuid, dat met recht een scholeksterbolwerk te noemen is.

Kluut: 36 territoria

De uitgedroogde plassen met het moddercraquelé van Noord was wel een uitgelezen vestigingsbiotoop

voor Kluten. Op 19 mei liepen er al volop pullen, waaronder al aardig uit de kluiten gewassen exemplaren.

Kleine Plevier: 3 territoria

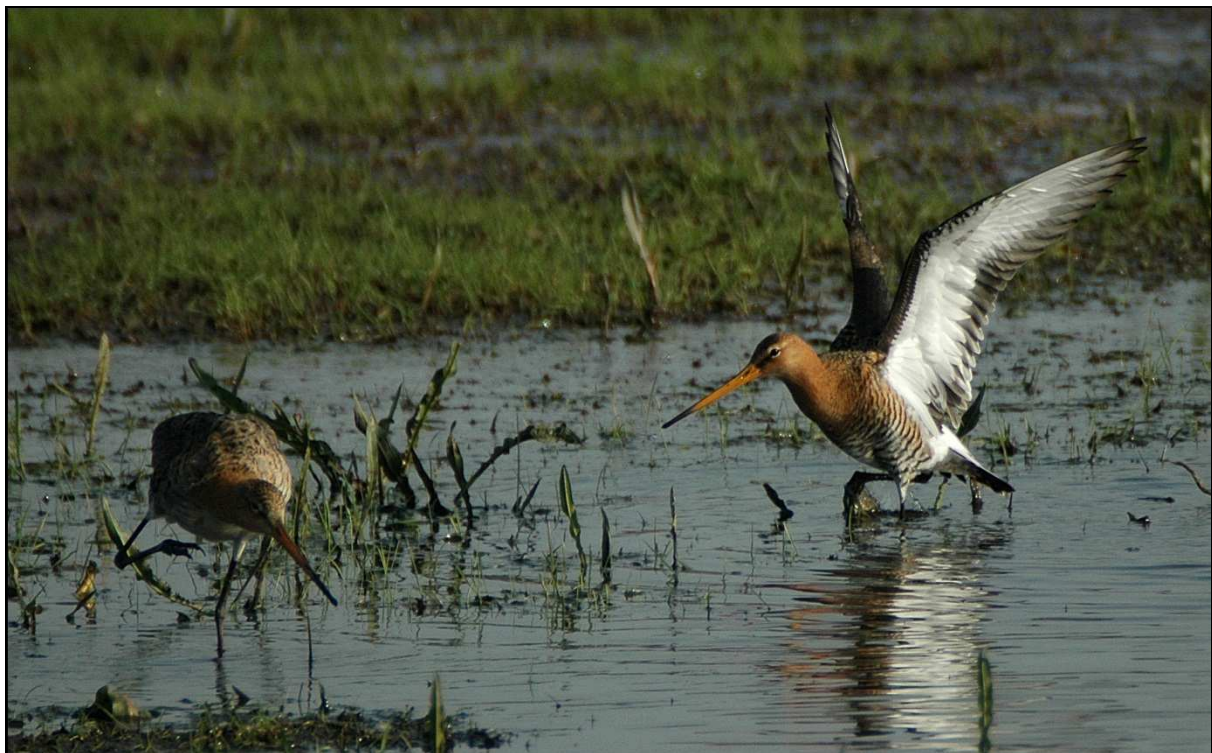
Gelet op de droogte in noord in het voorjaar die resulteerde in een voor deze soort ogenschijnlijk aantrekkelijk broedbiotoop, valt een aantal van drie territoria enigszins tegen. De soort was in 2004 vertegenwoordigd met twee paren, maar ontbrak in 2007.

Kievit: 117 territoria

Ten opzichte van de inventarisaties van 2004 en 2007 toen de resultaten steeds op 158 respectievelijk 185 paren uitkwamen, is een resultaat van 117 paren pover en weer terug op het niveau van 1997. Het droge voorjaar kan een reden vormen, evenals de omstandigheid dat als gevolg het koude en relatief langdurige winterweer in 2010-2011 vrijwel alle Kieviten uitweken naar zuidelijker breedten, waar met name in Frankrijk een sterke bejaging plaatsvond.

Grutto: 96 paren. Rode Lijstsoort

Ten opzichte van de topjaren 2004 en 2007 leverde de Grutto 28% in en dat is veel voor een periode van zeven jaar. Het Oudeland van Strijen is een van beste broedterreinen voor deze soort in Zuidwest-Nederland. Rond 1960 herbergde het Oudeland veel minder Grutto's dan thans, maar was de soort wel aanzienlijk wijder verspreid in de streek. Die broedterreinen werden in de periode 1970-1990 grotendeels prijsgegeven, met tegelijkertijd een toename van het aantal broedparen in het Oudeland van Strijen. Binnen het reservaat herbergen Noord en Midden-zuid de meeste Grutto's. Er waren ook nog enkele paren buiten het reservaat waarbij legsels op akkerland.

Grutto's in het Oudeland in voorjaar 2010, toen het waterpeil veel hoger was (Peter de Barse)

Tureluur: 41 paren. Rode Lijstsoort

Bij deze soort zien we eenzelfde aantal verloop als bij de Grutto. Na de aanzienlijke toename in het aantal broedparen na de verhoging van het waterpeil, leverde de Tureluur in 2011 in. Noord trekt de meeste paren.

Kokmeeuw: 3 territoria

Kokmeeuwen vestigden zich pas recent in het Oudeland, steeds in Noord. Het aantal was geringer dan in enkele afgelopen zomers, hetgeen waarschijnlijk verband houdt met het goeddeels droogstaan van de plassen.

Visdief: 6 territoria. Rode Lijstsoort

Voor de Visdief geldt hetzelfde als voor de Kokmeeuw. De laatste jaren groeide de kolonie in Noord flink uit, hetgeen blijkt uit de score van 23 paren in 2007. Dat de vestiging van deze Rode Lijstsoort in 2011 duikelde naar slechts 6 paren, zal goeddeels te wijten zijn aan het droogvallen van Noord. Voorts kunnen de massaal aanwezige ganzen die de eilanden bezetten een belemmering vormen.

Koekoek: 3 territoria. Rode Lijstsoort

Roepende Koekoeken werden gehoord respectievelijk in Noord (2) en eentje in Midden-noord.

Veldleeuwerik: 55 territoria. Rode Lijstsoort

Dat de broedpopulatie van deze Rode Lijstsoort binnen een termijn van vier jaar nagenoeg halveerde, is schokkend en ook tekenend voor de algehele verarming die zich manifesteert bij vrijwel alle kernsoorten van de weidevogelgroep. De grootste achteruitgang trad op in Midden-noord, waar slechts 6 territoria vielen vast te stellen.

Boerenwaluw: 2 territoria. Rode Lijstsoort

Voor deze Rode Lijstsoort was en is het Oudeland van Strijen van weinig belang. De twee territoria bevinden zich onder de bruggetjes.

Graspieper: 52 territoria. Rode Lijstsoort

Deze soort geeft dezelfde dramatische ontwikkeling te zien als de Veldleeuwerik. Ook meer dan een halvering van de populatie binnen een termijn van vier jaar en ook de meest verbijsterende achteruitgang in Midden-noord.

Gele Kwikstaart: 5 territoria. Rode Lijstsoort

Nadat deze van soort in 1997 34 territoria vielen vast te stellen, was de populatie in 2007 al teruggevallen naar 5 paartjes. Dit lage niveau, waarvan 4 in Midden-zuid, was in 2011 onveranderd.

Blauwborst: 28 territoria

Deze enigmatische soort leverde ten opzichte van 2004 en 2007 wat in, maar bleef met 28 territoria toch goed vertegenwoordigd. Noord en de EHS-strook langs De Keen vormen de bolwerken voor de Blauwborsten.

Roodborsttapuit: 6 territoria

Deze kleurrijke soort gaf bij de broedvogelonderzoeken voor het eerst acte de présence. Met niet minder dan 6 territoria deed hij dat nadrukkelijk; alleen de EHS strook.

Sprinkhaanzanger: 10 territoria

Deze soort verscheen na de komst van de EHS-strook en is qua aantal sindsdien vrij stabiel.

Rietzanger: 109 territoria

Ook 2011 was een uitstekend 'rietzangerjaar', een waardering die trouwens landelijk is. Met 109 territoria die ruim een verdertigvoudiging betekenen van de score van 3 paren die het onderzoek in 1997 opleverde, handhaaft de Rietzanger zijn reeds in 2007 behaalde hoge positie.

Bosrietzanger: 18 territoria

Een verbazingwekkende terugval van 80% ten opzichte van 2007. De Bosrietzanger is in het voorjaar een van de laatst arriverende vogelsoorten, zodat niet uitgesloten is dat er een aantal zijn gemist. Echter, er is tijdens de periodes van inventarisatie gevraagd om ook 's-avonds op pad te gaan en vooral te letten op deze soort. Dit heeft geen extra territoria opgeleverd. Op de langs het Hollandsch

Diep gelegen Hoogezandsche Gorzen heeft deze soort de laatste jaren ook positie prijsgegeven. SOVON vermeldt in haar *Vogelbalans 2011* dat de stand van de Bosrietzanger sinds 1990 met 30% daalde.

Kleine Karekiet: 46 territoria

Wederom een opmerkelijke achteruitgang ten opzichte van de 124 en 108 territoria in 2004 respectievelijk 2007, temeer omdat op de niet veraf gelegen Hoogezandsche Gorzen deze soort tussen 2007 en 2010 een verdrievoudiging te zien gaf. In het Midden-noord traject van de EHS-strook ontbrak de soort geheel, terwijl het door Midden-zuid lopende vervolg van deze strook slechts 6 territoria opleverde. Dat waren er 28 respectievelijk 21 in 2007. De reden kan zijn dat de EHS-strook steeds meer verruigt, dus minder zuivere rietstroken.

Grasmus: 23 territoria

Deze soort, die in 1997 nog geheel ontbrak, gaat het voor de wind. De verruiging van de EHS-strook komt tegemoet aan de biotoopeisen van de Grasmus.

Zwartkop: 6 territoria

Deze nieuwkomer maakte gebruik van het op hoogte komen van de bebossing in noord.

Ringmus: 3 territoria Rode Lijstsoort

Deze soort heeft zich weten te vestigen in het bomenwindscherm rond de kartbaan.

Kneu: 12 territoria Rode Lijstsoort

De uitdijende ruigten van braam en vlier in de EHS-strook komen deze Rode Lijstsoort prima van pas

Rietgors: 56 territoria

Ten opzichte van het aantal in 2004 en 2007 kwam de achteruitgang uit op 35%. De afname manifesteerde zich het meest nadrukkelijk in Midden-noord en Midden-zuid.

Doortrekkers

Klapekster

Tijdens de verkenningsronde van Noord werd Peter de Barse op 26 maart verrast door een Klapekster, prachtig zittend op een watermolen ter hoogte van de eendenkooi.

Wilde Zwaan

Eveneens in de voorbereidingsperiode werden op 22 maart 2 Wilde Zwanen waargenomen.

Regenwulp

De roep van Regenwulpen is zo mooi. Op 16 en 23 april kunnen horen op hun doortrek naar het noorden. Regelmatig wordt in het Oudeland ook gefoerageerd.

Watersnip

Tijdens de eerste tellingen talrijk aanwezig in de natte delen. Daarna weggetrokken om in noordelijke en oostelijke landen te broeden.

In zuidelijke deel echter medio april baltsend waargenomen, daarna niet meer. Volgens de Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek is de waarneming te vroeg om een zeker broedterritorium te registreren.

Beflijster

In het noordelijk deel is de Beflijster elk jaar wel te bewonderen op de doortrek naar de Scandinavische bergen. Zo ook op 23 april waar een vrouwtje tussen Kramsvogels foerageerde op het gras nabij de eendenkooi.

Ooievaar

Hoe bijzonder is het dat in de landelijke Hoekschewaard geen Ooievaars broeden. Op het dak van het gemaal in het Oudeland (tot vogelhut omgetoverd) is al jaren een prachtig plateau beschikbaar. Hoe spannend was het om tijdens de inventarisatie van 8 mei twee Ooievaars te zien stappen in het veld naast het gemaal.

Helaas, ook ditmaal is dit paar doorgetrokken naar waarschijnlijk hun jaarlijkse vaste stek buiten de Hoekschewaard.

Griel

De meest bijzondere doortrekker, eigenlijk beter dwaalgast te noemen, is de Griel geweest. Deze prachtige vogel is door vele vogelaars van binnen en buiten de Hoeksche Waard bewonderd tijdens het Paasweekend van 24 en 25 april 2011. Daarna is de vogel een tijd niet meer gezien tot de inventarisatie van 7 mei 2011, waar Janus Verkerk, Natascha Goemaere en Remco van Beest de vogel voorbij zagen vliegen. De vogel is daarna niet meer gezien. De Griel bevond zich op een opgedroogde plas op de hoek Waleweg en Vlaamseweg. Een passerende Griel zou dit als een steppeachtig habitat kunnen ervaren. De vogel werd regelmatig geattaqueerd door Kieviten en nam dan een dreighouding aan.

Tapuit

Op 2 en 19 april zijn meerdere Tapuiten waargenomen.

Paapje

Op 23 april een mannetje zittend op de stengels van de ruigte nabij de Ritselaarsdijk.

Snor

De Snor lijkt op de Sprinkhaanzanger, maar het 'gesnor' is lager van toon. Op 23 april zaten twee exemplaren in het noordelijk deel langdurig te 'snorren', om vervolgens weer door te trekken.

Predatoren

Het Oudeland kent haar status als beschermd weidevogel gebied. Dat trekt uiteraard ook predatoren aan. De 11 paren Bruine Kiekendieven (zie resultaten hierna) treffen natuurlijk hun tol en daarbij bleef het niet. Weliswaar had het onderzochte gebied maar een 1 paartje Buizerd, maar rondom zaten er nog enkele, die ook binnen het reservaat kwamen jagen. Dat gold ook welhaast standaard voor de Slechtvalken die op korte afstand van het Oudeland in een hoogspanningsmast een jong grootbrachten. Voorts werden jagende Haviken waargenomen en waren er langs de Molenweg voortdurend 1 of 2 Torenavalken en 2 van de in totaal 5 territoriale paren Zwarte Kraaien.

Veel onrust brachten de voortdurend boven het Oudeland rondzwalkende Kleine Mantelmeeuwen, afkomstig van de grote kolonie die zich heeft gevestigd op de bedijking van het in het Hollandsch Diep aangelegde slibdepot.

Tot slot ontmoetten de inventarisatieteams regelmatig verwilderde katten dan wel huiskatten die vanuit hun tehuizen langs de omliggende dijken tot ver in het Oudeland waren ingegaan.

Rapport

Dit verslag is een verkorte versie van een uitgebreid rapport. Daarin wordt naast de vogeldata ook aandacht besteed aan het beheer en worden aanbevelingen gedaan. Bij de auteurs kan een digitaal exemplaar van het rapport worden aangevraagd.

Arie Leijdens, Arie Stiebolt, Eef van der Sluis, Gerard Ouweneel, Janus Verkerk, Koos Stoop, Marianne van der Waal, Menno Korbijn, Natascha Goemaere, Peter de Barse, Remco van Beest, Ron Baggerman, Ronald Dorst en Ronald in 't Veld. Laatstgenoemde heeft ook als medewerker van SBB het zuidelijk deel geïnventariseerd. Van SBB hebben verder geïnventariseerd Evert Dolman en ????

Literatuur

Beusekom, R. van, P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater & J. Thissen. 2005. Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels. Tirion, Zeist.

Boeyen, G.L. Ouweneel & W. Pen. 2006. Tussen Dwarsche Vaart en Lage Vliet. Het Oude Land van Strijen en zijn krekken. In J.Kievit, R. Strucker & C.de Gelder: Krekken van de Hoeksche Waard. Oud Beijerland.

Dorp, A.J. van. Natuurinventarisatie Oudeland van Strijen 2007

Hoekstein, M. 2004. Broedvogels van het Oudeland van Strijen in 2004. Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief. Goes.

Ouweneel, G.L. 2010. Het jaar van de Bruine Kiekendief in de Hoeksche Waard. In Vogelvlucht 23: 19-21 en 44-45.

SOVON Vogelonderzoek Nederland.2011. Vogelbalans 2011. Moeras en open water. Nijmegen.

SOVON Handleiding Broedvogelonderzoek, februari 2011.

Goed jaar Kerkuil tegen de verdrukking in

Janus Verkerk

De voortekenen voor een goed Kerkuilseizoen waren slecht. Een pittige winter die zeker een aantal Kerkuilen noodlottig werd. Daarnaast, volgens landelijke berichtgeving, een slecht voorjaar voor muizen. Het wekte dan ook geen verbazing dat tijdens de eerste controles dit jaar zo medio juni nog nauwelijks broedende Kerkuilen konden worden vastgesteld. Ook van een aantal vaste locaties waar de eigenaar van een kast normaliter bedelende jongen meldt, voor ons het teken actie te ondernemen, bleef het angstig stil. Daarnaast de constatering, op 7 locaties, van een wel aanwezig exemplaar of niet broedend paar boezemde weinig vertrouwen in voor 2012. Maar vanaf half juli, een maand later dan normaal, kwam het seizoen dan eindelijk op gang. Schoorvoetend dat wel. Voor zover te achterhalen kan wel worden gesteld dat de legsels normaal waren maar het eindresultaat mager. Meestal moest genoeg worden genomen met 2-3 ringbare jongen, een paar uitzonderingen daargelaten. Maar ook in september en zelfs oktober kwamen weer nieuwe broedparen in beeld. Meestal weer met weinig grote jongen als eindresultaat. Wel was een laat broedpaar in Puttershoek met 5 vliegvlugge jongen voor een aantal waarnemers een hoogtepunt. Op het "moment supreme" werden in de bekend schoorsteen tot wel 6 Kerkuilen gezien. Eind september bleek in Maasdam een legsel van 3 eieren en 1 jong (controle half september) volledig verdwenen. Op 10 oktober werd in Klaaswaal het laatste broedsel gemeld met 1 halfwas jong in de kast. Die kast hing daar al 20 jaar en nooit eerder werd daarin gebroed. Toch zal het afgelopen jaar de geschiedenis in gaan als een goed jaar. Nooit eerder immers kwamen 15 broedparen tot broeden. Daarnaast werden op minimaal 7 locaties niet broedende Kerkuilen aangetroffen, vrijwel allemaal in kasten. Kijkend naar de verdeling over de Hoeksche Waard dan is de conclusie als volgt. Een paar op Tiengemeten, 4 paren in west en 10 paren in het oostelijk deel van de Hoeksche Waard. Daarnaast 5 niet broedende exemplaren of paren in oost en 2 in west. Tegen de verdrukking in lijkt, in tegenstelling tot de Steenuil, de populatie Kerkuilen een goede toekomst tegemoet te gaan in de Hoeksche Waard.

Kerkuilen (Janus Verkerk)

Braakballen en muizenissen

Merijn van den Hoogenhoff

Als het buiten volop lente wordt, en de (weide)vogels al op en in de nesten zitten dan is het voor de winteractiviteiten het teken dat de tijd is aangebroken om te stoppen en de balans op te maken. Braakbal pluizen is één van die activiteiten. Niet alleen voor het onderzoek naar prooidieren is het nu afgelopen, ook op educatief gebied gaan de spullen weer de kast in. Jaarlijks worden er in het pluiseizoen door ruim 600 schoolkinderen in het kader van wat eet de uil, de nodige botten en schedels gelicht. Omdat de kinderen daar enorm van genieten, is er regelmatig vraag naar extra pluisactiviteiten. Op 29 februari 2012 hadden we daarom zo'n extra pluismiddag. Er deden 56 kinderen aan mee en er was vraag naar nog meer. Dit zijn de mogelijke nieuwe pluizers, dus we gaan kijken wat we kunnen doen.

Toen in 1994 begonnen werd met het pluizen van uilen braakballen, was het idee dat een aantal jaar te doen. De reden voor het pluizen was en is, om een beter beeld te krijgen van de voedselkeuze van de uilen en de verspreiding van muizen in de Hoeksche Waard. Met name de kerkuil braakballen zijn interessant omdat die uil ook spitsmuizen eet en daardoor een completer beeld geeft van het voorkomen van verschillende soorten muizen. Door deze combinatie is het ook een perfecte samenwerkingsactiviteit voor de vogelaars en zoogdier mensen.

Niemand had na dat eerste jaar verwacht dat we 19 jaar later nog steeds elk jaar prooidieren zouden pluizen, en zelfs meer dan ooit!

In 1994 werden in totaal 560 prooidieren geplozen van vier ransuilen en één kerkuil. In dat jaar was de veldmuis met 43,4 % van alle prooidieren. Leuk, maar niet onverwacht was dat alle 49 spitsmuizen voor rekening van die ene kerkuil kwamen. Pas in 2002 zijn er opeens 12 partijen van kerkuil (die dan vaste poot aan de grond krijgt in de Hoeksche Waard) die geplozen worden. Daarmee verandert ook de verhouding in de prooidieren. Dat heeft niet alleen te maken met meer kerkuilen, maar ook met het feit dat vanaf 1996 de huisspitsmuis het eiland is gaan veroveren en in de begin jaren van de 21ste eeuw de Rosse woelmuis door de natuurvriendelijke oevers over de Hoeksche Waard is gaan zwerven.

Nu bijna twee decennia na het begin, zijn het eenentwintig braakbalpartijen van de kerkuil en zes van de ransuil. Die ransuil is na een absolute dip in 2009 (één partij) weer op de weg terug omhoog overigens. Uit deze 27 partijen zijn dit jaar door 7 vrijwilligers 3200 prooidieren geplozen. Dat is werkelijk een ongekend aantal. Op veel plaatsen in Nederland moeten ze daar een aantal jaar met meer mensen pluizen.

Wat leren we van al die jaren pluizen (en dit seizoen in het bijzonder) ons als het gaat om de gevonden prooidieren. In ieder geval dat de top drie bestaat uit veldmuis (52,4 %), bosmuis (11,9 %) en huisspitsmuis (13,6 %) en dus wezenlijk niet veranderd is aan de koppositie van de veldmuis. De laatste jaren is het wel zo dat in sommige jaren de huisspitsmuis de eerste plaats in neemt bij een kerkuil.

Conclusie

Het interpreteren van de gegevens is altijd een zaak van achtergronden kennen en verder onderzoek. Zo zien we bijvoorbeeld dat bij het inventariseren met life traps, de bosmuis de meest voorkomende muis is. En bij kattenprooien is dat weer de huisspitsmuis. Hiervoor zijn goede verklaringen, zoals dat de ene muizensoort makkelijker de val in loopt dan de andere. En dat ook katten niet van spitsmuizen houden en vooral die op de deurmat leggen, terwijl ze andere soorten vaak opeten. (in Nederland eten de huiskatten naar schatting 97.000.000 vogels, muizen en andere dieren per jaar).

De combinatie van al deze manieren van onderzoek zorgen ervoor dat vooral de muizen goed in kaart gebracht kunnen worden. Het gaat goed met de kerkuil, de huisspitsmuis en de Rosse woelmuis. Zorgen zijn er over de ransuil, bosuil (al een paar jaar geen braakballen van) en noordse woelmuis. Om deze ontwikkelingen te kunnen blijven volgen is het jaarlijks uit pluizen van braakballen een nuttige en zinvolle bezigheid. Ik hoop dan ook dat er nog tot in lengte van jaren door enthousiaste mensen wordt geplozen.

Prooidieren 2011 / 2012

	totaal	% van totaal		kerkuil		ransuil	
Veldmuis	1708	52,4	%	39,8	%	12,6	%
Aardmuis	42	1,3	%	1,2	%	0,1	%
Noordse woelmuis	24	0,7	%	0,7	%	0,03	%
Rosse woelmuis	145	4,4	%	4,0	%	0,5	%
Woelrat	14	0,4	%	0,3	%	0,1	%
Bosmuis	387	11,9	%	6,9	%	5,0	%
Huismuis	26	0,8	%	0,8	%	0,0	%
Dwergmuis	86	2,6	%	2,2	%	0,4	%
Bruine rat	15	0,5	%	0,4	%	0,1	%
Bospitsmuis	350	10,7	%	10,7	%	0,0	%
Huisspitsmuis	444	13,6	%	13,6	%	0,0	%
Dwergspitsmuis	13	0,4	%	0,4	%	0,0	%
Vogels	7	0,2	%	0,1	%	0,1	%
Insecten	2	0,1	%	0,1	%	0,0	%
Totaal	3263	100	%	81	%	19	%

Lars Jonsson

Gerard Ouweneel

Het is boeiend wat de grote Lars Jonsson over de kwestie illustrator en/of kunstenaar te melden heeft. Via een bijdrage van Adam Duncan Harris in het in 2008 verschenen 'Lars Jonsson's Birds' blijkt dat de zaak hem ook bezighield. Hij stelt dat het illustratiewerk voor veldgidsen hem de mogelijkheid opende uit te groeien tot kunstenaar. Op de expliciete vraag 'waar is de kunstenaar in illustratiewerk' is Jonssons reactie 'zelfs bij het illustreren van veldgidsen met alle beperkingen hetgeen je al dan niet kan/mag doen, draagt iedere plaat toch de signatuur van de kunstenaar die schilderde'. En verder schrijft hij: 'voor ieder die vertrouwd is met beider werk, zal een Putter die ik voor een veldgids schilder, anders zijn dan een Putter die bijvoorbeeld collega Fuertes voor hetzelfde doel maakt'. Jonsson trekt ook een parallel tussen de disciplines die gelden bij het illustreren van veldgidsen en de strikte regels en vaardigheden die nodig zijn bij het maken van Japanse inkttekeningen. Hoezeer de Zweed een kunstenaar is, wordt in 'Lars Jonsson's Birds' ijzersterk onderstreept. Als in zijn eerdere 'Birds and Light' doet hij uit de doeken hoe hij werkt en hoe de schilderijen tot stand komen. Dat lezen wij onder andere van de schitterende afbeelding van Grote Mantelmeeuwen op de cover van het boek, een plaat waarvan de opbouw fasegewijs in het boek terugkomt. Degenen die zich bezighouden met het 'zilvermeeuwencomplex' kunnen zich voorbereiden op hetgeen Jonsson hierover gaat poneren. Sinds 1996 schildert hij overal in de wereld 'zilvermeeuwen'. Hij heeft nu al 56 schetsboeken vol en dit boek geeft een voorproefje, onder de titel 'The puzzle of Gull Evolution'. Het is te merken dat de kunstenaar arctische streken prefereert. Degenen die in deel 13 van het 'Handbook of the Birds of the World' aangenaam werden verrast door de plaat van een vlucht Koningseiders getiteld 'Wings Over the Kars Sea', treffen deze plaat in 'Lars Jonsson's Birds' weer aan. Dat is fijn, want het is een plaat waarvan men de ogen niet kan afhouden. Ten overvloede stelt Jonsson 'Painting and drawing from life is part of my philosophy, in fact it is my philosophy'. Iedere plaat in het boek bevestigt deze stelling.

'Lars Jonsson's Birds' verscheen bij Christopher Helm in Londen. Het in fors formaat uitgevoerde boek telt 192 pagina's. Het ISBN-nummer is 978-1-4081-1014-0. De prijs is circa Euro 35,-.

De natuur is wreed...

Martin Mollet

Dat moet deze onfortuinlijke jonge oeverzwaluw hebben gedacht toen hij vastraakte in een Grote Klis en zich daar niet meer uit kon bevrijden. Op 29 juli 2012 liepen Ronald en ik vanaf de middenparkeerplaats de Oeverlanden Hollansch Diep / APL op. Daar zag Ronald deze onfortuinlijke oeverzwaluw die vastzat aan een Grote Klis. In eerste instantie leek het mee te vallen, maar aan de andere zijde bleek de pechvogel te zwaar gewond om nog te kunnen herstellen.

Oeverzwaluw op Grote klis (Martin Mollet)

Een bijzondere broedlocatie van de Huiszwaluw

Arie van der Linden

Op 30 mei bezochten mijn broer en ik het Groot Koninkrijk bij 's Gravendeel voor één van de broedvogeltellingen. Toen wij na deze telling terug liepen naar onze auto viel aan de oostzijde van de polder een flink aantal Huiszwaluwen en wat Boerenzwaluwen op. Waarschijnlijk nog wat late trekkers die aan het foerageren zijn was in eerste instantie ons idee. Terug bij de auto op de stoep nabij de ingang van "Dutch Harbour Lay-up Services", beter bekend als "het Heuvelman terrein" werd er nog even, zoals gebruikelijk, over het stukje grond tussen de volkstuinten en de Gorsdijk gekeken. Daar was een gronddepot geweest dat was afgegraven en soms was er wat leuks te zien. Al snel werden ook daar Huiszwaluwen gezien en die verzamelden modder! Van de weinige broedplaatsen die nog resten in 's Gravendeel, was er niet één in de naaste omgeving. Dus werd gekeken waarheen de zwaluwen hun bekjes modder naar toe brachten, en dat was het Heuvelman terrein. Dat ze daar moesten nestelen op één van de schepen was toen al direct duidelijk, er is daar geen andere mogelijkheid. Aan het einde van een groepje schepen lagen 2 vrijwel identieke schepen, de Global Moon en de Global Sun, en daar vlogen de Huiszwaluwen af en aan. Er tussen door vlogen ook nog

enkele Boerenzwaluwen, maar waar die bleven was toen nog niet duidelijk. Na die ontdekking hielden wij de zwaluwen in de gaten en die bleven daar rondvliegen. Op 3 juli kwamen wij op onze Huiszwaluwenronde in 's Gravendeel bij toeval de havenmeester Jan van Twist tegen. Wij waren elkaar al enkele malen, voor de ontdekking van de nesten, op het Heuvelman terrein tegen gekomen en hij was direct bereid mee te gaan om polshoogte te nemen. Na een fikse klauterpartij over zo'n 5 zeeschepen bleek dat op de "Global Moon", gelegen aan de buitenzijde, 12 nesten waren gebouwd en nog 1 op de "Global Sun". Jan wist ook de locaties van een deel van de rondvliegende Boerenzwaluwen. 3 Nesten bevonden zich onder de pontons waar vanaf de schepen bereikt konden worden. Op een andere plaats vlogen 4 heftig alarmerende "Boertjes" rond toen ik daar onder een aanlegsteiger keek. Er kon dus worden aangenomen dat ook daar nog minstens 2 nesten aanwezig waren. Een gegeven was dat enkele dagen na ons bezoek de schepen iets verlegd zouden worden. Waar wij op hoopten bleek op 9 juli, enkele dagen na het verplaatsen van de schepen, uit te komen. Meerdere Huiszwaluwen vlogen nog steeds naar hun nesten op voornoemde schepen. Ook op 23 juli werd er nog gevoerd bij de schepen al kreeg ik de indruk dat er toen al veel uitgevlogen waren. Uit bovenstaande blijkt dat als er plaats is voor nesten en in de omgeving materiaal aanwezig is om die te bouwen, zich toch op nieuwe locaties Huiszwaluwen kunnen vestigen. In dit geval zal dat helaas éénmalig zijn. In 's Gravendeel daalde het aantal bewoonde nesten van 23 in 2009 naar 7 in 2012. Dit wel zonder de 13 gevonden nesten op de schepen. Mijn idee is: zou het ontbreken van voldoende bouw materiaal, dus modder, binnen de bebouwde kom niet één van de hoofdoorzaken kunnen zijn dat het in dorpskernen zo slecht gaat met de Huiszwaluw?

Nest Steltkluit in Oudeland Noord vertrapt door ingeschaard vee

Gerard Ouweneel

Het was een aangename verrassing om op 13 mei 2012 vanaf de Zuiddijk in Oudeland Noord twee Steltkluten te zien lopen. Hun komst paste in het forse aantal meldingen van Steltkluten door heel Nederland waarop waarneming.nl de vogelaars in die periode onthaalde. Gelet op de zekere voorkeur die Steltkluten in eerdere jaren voor Oudeland Noord lieten zien en het feit dat voorjaar 2012 het gebied goed plasdras gehouden was, was een speculatie dat het wel tot broeden kon komen niet te optimistisch. Die verwachting pakte positief uit. Op 20 mei zat er frontloge uitkijkpunt 'Het Oude Gemaal' een Steltkluit in broedhouding, terwijl de partner in een belendende plas scharrelde. Staatsbosbeheer was er kennelijk snel bij geweest om de nestplaats af te palen, waarvoor hulde. Maar het ging overigens wel om een constructie waarbij de horizontale delen hoog aangebracht waren, zodat een niet al te fors uit de kluiten gewassen koe er onderdoor kon. .

Op 27 mei ging ik poolhoogte nemen vanuit 'Het Oude Gemaal'. De Steltkluten waren foetsie en binnen de omheinde nestplaats (in het vogelaarsjargon *enclosure* geheten) lag een kist. Het broedgeval was dus mislukt. Later viel te vernemen dat de SBB-functionarissen zich ervan bewust waren dat hun enclosure niet ideaal was en dat ze het plan hadden op lager niveau nog een bedrading aan te brengen. Dat materiaal was echter niet direct voorhanden. Eenmaal wel beschikbaar, had het ingeschaarde vee het legsel al vertrapt. Zuur, in de eerste plaats voor de Steltkluten maar ook voor de vele natuurliefhebbers die via 'Het Oude Gemaal' Oudeland Noord overzien en die door de grote wandschildering geattendeerd worden op de kans de altijd spectaculaire Steltkluten waar te nemen, maar die nu na een paar jaar weer konden ervaren dat die plaat niet overdrijft.

We kunnen ons afvragen of het nodig is om in het bewuste deel van Oudeland Noord al in mei vee in te scharen. De beesten vertrappen veel legfels van o.a. Kokmeeuwen, Visdieven en Kluten. Inscharing vindt plaats om vegetatieontwikkeling tegen te gaan. Dat is te loven, maar tegenwoordig houden de grote groepen ganzen die ook het Oudeland Noord frequenteren de vegetatie kort. Zou het niet een overweging zijn het vee pas na 15 juni binnen te brengen? Best kans dat blijkt dat de ganzen alsdan de vegetatie binnen de perken hebben gehouden. En de eieren zijn dan uit.

De Draaihals

Eduard Vink

In tegenstelling tot veel andere vogelaars is mijn passie voor vogels me niet met de paplepel ingegoten. Mijn ouders hebben altijd van de natuur gehouden, maar de kennis erover ontbrak, terwijl ik als kind hier altijd al naar snakte. Na 2 jaar in dienst te gezeten te hebben, is voor mij toch de knop om gegaan, de natuur, daar wil ik mijn steentje aan bij dragen. Op mijn opleiding gingen mijn ogen voor de natuur pas daadwerkelijk open. De Hoeksche Waard die ik vroeger als één kaal, eentonig landschap zag, zie ik nu als een gebied met prachtige natuurwaarden en enorme mogelijkheden. Ik ging beter om me heen kijken en praatte hierover met klasgenoten, met name de vogelaars die hier al sinds jaar en dag mee bezig waren.

Zo ontstond er in 2011 een passie voor het leven, ik ging vaak met ze mee, de Amsterdamse Waterleidingduinen, de Biesbosch en allerlei natuurgebieden van formaat. Toch kwam steeds meer de drang om ook de schoonheid van de Hoeksche Waard ook eens aan deze jongens te laten zien en zo kwam het er uiteindelijk van we een wandeling gingen maken in de polder Groot Koninkrijk. Je merkte al gauw dat ze niet hadden verwacht dat de Hollandse Delta zo mooi kan zijn.

We liepen in twee groepjes van 3 en ik liep met twee anderen voorop. We zagen al na een kwartiertje lopen ineens een opvallende vogel vrij hoog in het struweel zitten zoals Klapeksters dat ook kunnen doen. Toen we alle drie tegelijk onze kijker erop richtten riep een vriend van me al snel: Draaihals! Serieus! Geen grapje! (Want ja we houden elkaar ook weleens voor de gek) Maar tegen de tijd dat de achterste 3 bij waren, was de Draaihals al verder het gebied in getrokken. Door op te splitsen vonden we de Draaihals weer terug en zo kon de rest er ook nog even van genieten! Wat een schitterende soort! Zo kan ik met de jongens, die hier zelden of nooit geweest waren, terugkijken op een mooie dag.

Draaihals (Eduard Vink)

96-35-MR

Gerard Ouweneel

Na weken misère met het weer, gaf de zon op de middag van 14 augustus 2011 een teken van leven. Niets belette toen direct toe te geven aan een stevig oprispand verlangen naar fijne augustussoorten. Waarneming.nl bood keus uit een Waterrietzanger in de Groene Jonker en Morinelplevieren op Noord-Beveland. De site had nog andere begeerlijke soorten in de aanbieding, maar deze twee sprongen er uit. Reden: het verleden, waarop ik niet verder zal ingaan, maar degenen die eerder er zich toe konden zetten deze schrijfsels te lezen, zullen wel vermoeden welk verleden. De keus viel op de Morinelplevieren, waarbij een rol speelde het niet onbelangrijke verschil tussen de Randstad en Zeeland. Bovendien is een vogeljaar zonder Morinellen ondenkbaar en meldde de site op Tholen een Grauwe Franjepoot, ook zo'n fijne augustussoort. Indien het op Noord-Beveland meezat, dan misschien daarna nog naar Scherpenisse...zo plegen vogelaars te calculeren, nietwaar?

Die zondagmiddag was ik niet de enige tussen Colijnsplaat en Wissenkerke. Hoewel er ook lieden waren zonder optiek, domineerden vogelaars. Daarbij ook Guido Davidse en Rob Sponselee. De begroeting was er eentje van lieden die in het verleden emoties deelden die vrijkomen bij het zien van fijne vogels, in dit geval vooral in Zeeland maar ook daarbuiten. Guido en Rob boden genereus aan me de Morinellen te wijzen. Deze bevonden zich op een perceel met op lange rijen geschoven, net geogste uien, een entourage die afbreuk deed aan de verheven status die ik Morinelplevieren toedicht. Omdat er ook tientallen Goudplevieren, Bontbekken en Wulpen rustten, was het tussen die uien voor steltlopers toch kennelijk goed toeven. Het had wat voeten in de aarde eer de beide vogels in de scope stonden, maar toen daalde de gewijde stilte neer die vogelaars voor enkele minuten omringt bij het genieten van een fijne soort. Wees niet beducht, hier nu niet opnieuw ontboezemingen over hetgeen Morinelplevieren in mijn gemoed overhoop plegen te halen.

Toen we de vogels op ons hadden laten inwerken vertelde Guido en passant dat collega-vogelwerkgroepid Jan Willemse hem had gesuggereerd dat ik wellicht belangstelling zou hebben om wijlen Tom Lebrechts oude Volvo nog eens te zien. Dat was de auto waarmee wij veertig jaar geleden voor Roodhalsganzen 's winters driemaal op een neer naar de Roemeense Zwarte Zeekust waren gereisd, door een Europa dat er wel anders uitzag dan nu. Guidos woorden brachten bij mij net zoveel teweeg als de Morinellen in de scope. Toms Volvo, bestond die nog? De 96-35-MR? Ik dacht dat de auto nadat die rond 1980 in de buurt van Apeldoorn nagenoeg geplet was door een kapseizende boom, op de sloop zou zijn beland. Het was vooral dankzij de kwaliteit van het Zweedse merk dat Tom en echtgenote Jony toen de gebeurtenis hadden overleefd. Guido vertelde dat de auto was opgeknapt en nu in een garage in Heinkenszand stond. Een bezichtiging was wel te regelen: eerst naar Sint Laurens om Jan Willemse op te halen, daarna naar Arnemuiden voor de garagesleutel en dan op Heinkenszand aan. Guido voerde een paar telefoongesprekken. En na een James Bondachtig apparaatje te hebben gestreeld, stelde Rob gerust dat ik mij over een gemiste Tholense Grauwe Franjepoot geen zorgen behoefde te maken 'want die is vandaag niet meer gemeld'. Daarna ging het Noord-Beveland af en Walcheren in. Mij leek dat daar sinds het laatste bezoek het aantal wegverbredingen en rotondes was verdubbeld. Tijdens die rit had ik alle tijd me over te geven aan nostalgische bespiegelingen. Bij de eerste Dobrogea-expeditie in 1969 had Tom op het vliegveld van Boekarest een VW-kever gehoord. Diens banden waren zo malafide dat enkele malen per dag een voetspompessie nodig was om deze op spanning te houden. Om comfortabel naar en in de Dobrogea te reizen en om af te zijn van de Herculesarbeid met de voetspomp, had Tom in april 1970 een nieuwe Volvo gekocht. Najaar 1970 had de maidentrip plaats, het jaar daarop weer en in 1974 nog een keer. Met wat wij anserofielen door, met en in die witte auto hadden beleefd, zijn pagina's te vullen. Tom zat vaak achterin aantekeningen te maken over de belevenissen met ganzen. Adriaan Dijkse verzorgde de kaartlezerij en ik zat veelal achter het stuur. Wanneer Tom benauwd werd dat ik op die plek in het slaap zou vallen, dan begon hij te vertellen over zijn vroegere excursies in de Biesbosch. Die vrees was geenszins ongegrond want de deelnemers hadden permanent gebrek aan slaap het hoofd te bieden.

De ontvangst in Sint Laurens door en Jan Willemse was riant, hetgeen ook gold voor het uitzicht en de kwaliteit van het uitgeserveerde distillaat. Het spul dat Jan onder de kurk had, heeft mogelijk mijn verhalen over hetgeen de Volvo had doorstaan aangezet. Die verhalen gingen over Roodhalsganzen en andere aansprekende soorten waaronder een Dunbekwulp, over gedoe bij de onderlinge grenzen van de Oostbloklanden en de speciale tarieven voor buitenlanders die de

Roemeense politie hanteerde, wanneer hun pet naar het vaststellen van verkeersovertredingen stond. Voorts over die ene keer dat in een aardedonkere nacht de auto plots middenin een op weg dravende kudde runderen belandden en die middag dat ik aan het einde van Insula Lupilor de auto reddeloos vast in de prut wist te parkeren. En dan het verhaal van de handtekening waarin Tom, toen hij een in het Roemeens gesteld suspect stuk te ondertekenen kreeg, ingenieus het woord 'sans préjudice' onderbracht. En natuurlijk kwam aan bod Peter Scott die, toen hij in 1971 ook een paar maal per dag voor zijn huurkever met de voetpomp aan de gang moest, al gauw de Volvo verkoos.

Eenmaal in Heinkenszand achter het stuur van de schitterend gerestaureerde 96-35-MR gingen de gedachten aardig op hol en draaide het brein steeds nieuwe films af met beelden en herinneringen, een film van vogels, mensen, landschappen en voorvallen. Daarbij ging het om komische gebeurtenissen, verbazingwekkende maar soms ook griezelige narrow-escapes. Met die drie tochten naar en in de Dobrogea waren in totaal zo'n 20.000 kilometer gemoeid geweest.

Terug thuis in Maasdam zond ik een mail aan Erik Lebret over de oude Volvo van zijn vader. Die mailde direct enthousiast terug met o.a. de complimenten aan Jan Willemse. Daarbij sluit ik mij graag aan.

Kwakjeswater

Martin Benard

Een dorp aan het Spui zonder bijzondere natuurwaarden, dat is Nieuw-Beijerland eigenlijk. Maar natuur is overal, nietwaar? Dus ook in dit Spuidorp. Als inwoner van dat dorp weet je de paar leuke plekken die wel eens een bijzondere vogelsoort opleveren wel te vinden.

Allereerst is daar de Van Wassenhovenstraat, een bungalowstraat langs de kreek met volgroeide tuinen, waar onder andere naaldbomen staan. Daar huizen al decennia lang Ransuilen in de winter, afgelopen winter minimaal 13 exemplaren. Broeden doen ze er ook met enige regelmaat. De naaldbomen verleiden de doortrekkende Zwarte Mezen of Goudhaantjes even op adem te komen. De (zover ik weet) enige langdurig in de Hoeksche Waard pleisterende Kuifmees verbleef eveneens in deze straat van 8 oktober 2001 tot tenminste 9 januari 2002.

Dan is er ook nog de haven. Ook daar huizen wel eens doortrekkers, Kepen bijvoorbeeld. IJsvogels zijn er vaak in herfst en winter te vinden: de vele overhangende takken en de zeer talrijk aanwezige kleine vissen die daaronder schuilen maken het een ideale pleisterplaats voor deze visser. Dat laatste is inmiddels ook ontdekt door Kwakken! Voor het eerst in september 2005 werd een juveniele Kwak gezien langs de haven. In 2011 kreeg dat een vervolg, toen er van augustus tot en met oktober één of twee juveniele exemplaren aanwezig waren. In juli 2012 was het opnieuw raak, Martijn Verweijen maakte er het eerst melding van. Op 20 september bleek er een adulte vogel aanwezig te zijn. Na melding daarvan op waarneming.nl kwam er wat vogelaarstoerisme op gang, resulterend in waarneming van minimaal 2 juveniele vogels en die adulte. Drie Kwakken in het kleine haventje! Tijdens het schrijven, begin oktober, was nog minimaal één juveniele vogel ter plaatse.

Toen ik enige tijd geleden over de Praamweg reed in de Flevopolders, kwam ik langs een gebiedje daar op waarneming.nl de naam 'Arendbuiszandveld' had meegekregen. Waarschijnlijk weten twitchers dan exact waar dat is. Daardoor geïnspireerd stel ik voor dat de haven van Nieuw-Beijerland voortaan wordt aangeduid met 'Kwakjeswater', niet te verwarren met de eensluidende plas in Voornes Duin.

Project "Luzerne Kiek"

Els Marijs en Martin Mollet

Vele uren in het veld op zoek naar roofvogels levert nog wel eens wat op. Hierbij een verslag van de lotgevallen van één van de gevonden nesten in 2012.

17 mei: Els ontdekte, min of meer toevallig, een paartje bruine kiekendieven dat overduidelijk een nest aan het bouwen was in een perceel landbouwgewas langs de Nieuwe Zinkweg, Nieuw-Beijerland.

25 mei: Na telefonisch contact met mensen die vaker met dit bijltje hebben gehakt (Henk Castelijns¹ en Madeleine Postma²), werd al gauw duidelijk dat er actie nodig was. Want helaas betrof het een perceel Luzerne, een gewas dat wordt gebruikt voor veevoer en dat meerdere jaren achter elkaar staat en meerdere keren per jaar wordt geoogst. En daarin zat nu juist het probleem: het gewas zou één of mogelijk zelfs twee keer worden geoogst voordat de jongen zouden uitvliegen: kansloos dus!

Maar we zouden geen Werkgroep Roofvogels Hoeksche Waard heten als we niet op zijn minst een poging zouden doen om daarin verandering te brengen. Het netwerk van Janus leverde al snel het telefoonnummer op van de eigenaar van het perceel, een telefoontje leerde ons dat we toestemming kregen om aan nestbescherming te doen. Conform wat de deskundigen ons hadden verteld, mochten we een gebied van 15x15 meter rond het nest afzetten, dit stuk zou dan niet worden gemaaid. Met enig geluk zou bruine kiekdame op het nest blijven en zou alles toch nog goed komen. Een afrastering leek ons niet nodig omdat we hier eigenlijk geen vossen hebben en predatie van het nest niet zo'n groot risico leek.

28 mei: Met behulp van enkele uren posten en een provisorische kruispeiling was het nest redelijk doeltreffend gevonden. Het nest bevatte 3 eieren waarvan later zou blijken dat het laatste ei net gelegd was. Vervolgens een vierkant van 15x15m eromheen gemarkeerd met 4 hoekpalen. Dat bleek maar goed ook want de luzerne is vier dagen erna geoogst en wonder boven wonder is de dappere dame al die tijd gewoon op het nest blijven zitten (waarneming Els).

Locatie nest in de luzerne, kort na maaien van het perceel (Martin Mollet)

26 juni: Ondertussen een beetje zenuwachtig geworden inspecteert Els het nest en vind tot haar geruststelling één zeer klein jong en 2 eieren, hieruit blijkt dat de eieren vlak voor het plaatsen van de hoekpalen gelegd zijn, het laatste ei misschien zelfs op de dag dat het vierkant is afgezet.

7 juli: Alle 3 de jongen zijn ondertussen uit het ei gekropen en zijn 7-11 dagen oud, te jong om betrouwbaar het geslacht te kunnen bepalen.

24 juli: is er één jong verdwenen. Metingen aan de jongen van 7 en 24 juli lijken uit te wijzen dat het oudste jong is verdwenen! Op zich wel bijzonder omdat meestal het kleinste jong het niet haalt. De 2 overgebleven jongen zijn een mannetje en een vrouwtje.

26 juli: De eigenaar van het perceel belt met de mededeling dat er binnenkort weer gemaaid gaat worden en dat het stuk dat is blijven staan eigenlijk ook moet worden gemaaid omdat het anders de volgende jaren nauwelijks meer wat zal opleveren. De 2 overgebleven jongen zijn ondertussen al bijna 4 weken oud en worden al behoorlijk mobiel en bevinden zich soms al op meerdere meters afstand van het oorspronkelijke nest.

De 3 jongen in de luzerne (Els Marijs)

Als er nu gemaaid gaat worden is er daarom een grote kans dat ze alsnog als kiekentartaar eindigen. In overleg met Henk wordt er besloten om een kleiner stuk van 7x7 meter af te zetten met gaas er omheen om de jongen te redden van de maaimachine en het stuk dat dan blijft zelf achteraf te maaien met een bosmaaier. De boer accepteert dat en daarmee is het weer uitstel van executie. Het blijft echter heel spannend: al gauw kruipt het oudste jong uit het raster en daarmee is haar veiligheid eigenlijk niet meer te garanderen.

6 augustus: Het raster heeft geen nut meer en wordt daarom weggehaald, de jongen zijn 38 dagen oud en vrijwel op het punt van uitvliegen. De regelmatige buien regen van de afgelopen dagen lijken de redding te worden voor deze 2 kieken-kuikens: omdat het land te nat is wordt er niet geoogst.

8 augustus: Els is er getuige van dat beide jongen zijn uitgevlogen en voldoende mobiel zijn om bij de maaimachines vandaan te blijven. En dat is maar goed ook:

11 augustus: De luzerne word geoogst maar de 2 jongen zitten al veilig op andere akkers toe te kijken!
Missie geslaagd !

Met dank aan Hans Schipper (eigenaar van het perceel), Henk Castelijns¹ en Madeleine Postma².

¹ *Werkgroep Roofvogels Zeeland (www.roofvogelszeeland.nl)*

² *Werkgroep Grauwe Kiekendief (www.werkgroepgrauwekiekendief.nl)*

Ruim 120 overwinterende Dwergganzen in Nederland in 2011-2012

Gerard Ouweneel

Nadat het projectteam dat in Zweden bezig is met de herintroductie van Dwergganzen in de periode 2000-2009 afzag van versterking van de populatie met nieuwe vogels, voegde men in 2010 exemplaren van Russische origine toe. Dat gebeurde opnieuw in zomer 2011 met zeven eerste kalenderjaar en drie tweedejaars vogels. Hierdoor en dankzij een goed lemmingenjaar waardoor in Lapland o.a. de Dwergganzen een goed broedseizoen hadden, konden de Zweden op 29 augustus 2011 mailen dat er meer Dwergganzen op het punt stonden richting Nederland te vertrekken dan ooit eerder tijdens de ruim dertigjarige projectperiode. Dankzij het team dwerggansofielen en de rubriek waarneming.nl is het mogelijk de hier overwinterende vogels bijna dagelijks te volgen, althans, indien ze zich ophouden op de bekende locaties. .

Mogelijk waren er op die maildatum al twee Zweedse Dwergganzen hier. Op 30 juni 2011 meldde Lennaert Steen dat twee ongeringde adulte Dwergganzen waren gearriveerd in de uiterwaarden bij Zwolle, samen met wat Kolganzen. Dat was voor het vierde jaar in successie. In 2011 verschenen er twee op 24 juni. Het stel werd voor het laatst bij Zwolle gezien eind-oktober. Omdat in Lapland de Dwergganzen zonder broedsucces zich al eind-juni verzamelen, is niet uit te sluiten dat het hier exemplaren betrof die toen direct naar Nederland waren afgereisd.

Van de reguliere overwinteraars arriveerde het eerste contingent op 2 oktober in het Oude Land van Strijen. Het gedrag indiceerde dat ze toen net waren aangekomen. Daarna verliep de aantelopbouw snel. Op 9 oktober waren er 26 en een dag later 38 stuks. Op 9 oktober verscheen een groep van 62 exemplaren in de Anjumer Kolken (Anjum). Een deel trok nadien al door naar Strijen. Op 11 en 12 oktober pleisterden bij Anjum nog 43 individuen, twee dagen later nog eentje. Al bij al waren er bij Anjum in het najaar dus maar kort Dwergganzen, een gang van zaken die de laatste jaren traditie werd. Tabel 1 toont dat van half-oktober tot eind-december de hoofdmoot van de Dwergganzen bij Strijen zat. Waarneming.nl geeft voor Strijen in dat tijdvak reeksen waarnemingen, waarbij echter de meeste vogelaars volstonden met het vaststellen van de soort. Kennelijk kwamen weinigen toe aan een uitputtende telling. Dat is dan ook een klus. Omdat de bij Strijen pleisterende Dwergganzen zich veelal in kleine clusters ophouden, verspreid over een groot gebied, voorts vanaf de openbare weg delen van de polder nauwelijks zijn te overzien en de ganzen een duidelijke voorkeur vertonen voor de meest 'hobbelige' delen van de polder waar ze zich goed weten te verbergen, vergt een volledige telling uren en zijn soort-, gedrags- en terreinkennis noodzakelijk. Arie en Leen van der Linden bezitten die eigenschappen en hebben bovendien veel geduld, zodat het grootste deel van de in de tabel opgevoerde maxima door hen werden geregistreerd. Zij zijn ervan overtuigd dat zij Dwergganzen misten. Het absolute Strijense maximum van 96 exemplaren (84 adult en 12 juveniel) telde Theo Muusse op 30 november. Dit aantal was verdeeld over 12 clusters. Muusse vermeldde dat hij het gebied goed had doorzocht.

Strijen had niet geheel exclusiviteit. Bezig met Kleine Rietganzen in Zuidwest-Friesland ontdekte Fred Cottaar op 5 november bij Sandfirden zeven Dwergganzen, twee families met twee respectievelijk één juveniel. Omdat bij drie vervolfbezoeken hij erin slaagde zeven vogels in dezelfde familiesamenstelling in Zuidwest-Friesland terug te vinden, is aannemelijk dat het steeds om dezelfde vogels ging. Dan zijn nog curieus de eenmalige waarnemingen van zes exemplaren op 4 december bij Limmen (NH) en vijf vogels op 17 december bij Gouderak.

Camperduin

Rond de jaarwisseling trok een contingent van Strijen naar Camperduin. Zo'n transfer kennen we van vorige seizoenen, zij het dat deze vaak samenviel met een omslag naar winters weer. Dat was in 2011-12 niet het geval. De oudejaarsnachtdeining in het nabije Strijen werd de ganzen wellicht teveel, in combinatie met de grote onrust die boven de polder rondhangende snorvliegers een paar dagen eerder veroorzaakten. Tot 30 januari de vorstperiode aanving, pleisterden verreweg de meeste vogels bij Camperduin, waar Eric Menkveld op 25 januari een record van 116 exemplaren telde. Tijdens de koudegolf tussen 30 januari en 13 februari werden vanuit Nederland nergens Dwergganzen gemeld: de

vogels waren spoorloos. Op 13 februari zag Thomas van der Es 71 exemplaren onder Moerdijk, hetgeen erop wijst dat de ganzen al snel na de vorstinval de wijk hadden genomen namen naar zuidelijker breedten.

Deels via Strijen gingen de Dwergganzen na half-februari weer richting Camperduin, waar Ruud Brouwer op 3 maart 102 exemplaren telde. De laatste melding daar van 66 vogels viel op 9 maart. In Strijen nam Dirk van Straalen de laatste drie exemplaren op 28 februari waar. Opmerkelijk was de melding van 4 vogels op 11 maart bij Anjum. Als voorjaarspleisterplaats bleef deze locatie al een paar jaar buiten de administratie.

Ermee rekening houdend dat de Dwergganzen zich snel tussen de door hen gefrequenceerde locaties kunnen verplaatsen, zien we dat het totale in de natie aanwezige aantal exemplaren voor het eerst eind-november boven de 100 stuks uitkwam (96 Strijen en zeven Zuidwest-Friesland). In de eerste decade van januari was het landelijke maximum 118 stuks en eind-januari 121 stuks. Op 18 februari waren er in Strijen 59 en in Camperduin 41 ganzen, ergo samen 100 individuen. Omdat het voorjaarsmaximum in Camperduin lager uitkwam dan de 116 van eind-januari, rijst de vraag of er vogels sneuvelden. Van de vroegere in Nederland traditionele pleisterplaatsen bij Goudswaard en in Putten kwamen alleen een eenmalige melding van één exemplaar op Putten beschikbaar.

Ake Andersson mailde op 18 april dat het voorlopige resultaat van een in Zweden op 11/12 april 2012 gehouden telling uitkwam op 116 in Zweden gearriveerde Dwergganzen.

Dwergganzen (Erik Menkveld)

Ringen

Bij de Dwergganzen die najaar 2011 in Nederland arriveerden bevonden zich twee krasse knarren, vogels die al sinds eind vorige eeuw meelopen, met de ringnummers 439 en 081, de laatste als oudste van de twee. Dit exemplaar lanceerden de Zweden in Lapland in 1995, met een leeftijd van 17 jaar thans dus met recht een veteraan. Zomer 2010 ringden de Zweden 19 vogels, negen van de eigen populatie en 10 stuks van Russische herkomst, dus nieuwkomers. Alle vogels kregen rode ringen met een wit registratieteken, letters voor de nieuwkomers en cijfers voor de eigen vogels. Eentje, de Rood 5, werd op 23 december 2010 gevonden onder Moerdijk, met als doodsoorzaak de boodschap 'het koude weer'. Van die oorspronkelijk 19 exemplaren werden er winter 2011-12 dertien in Nederland vastgesteld, waarbij vijf 'Russen', dus de helft van het oorspronkelijk geïntroduceerde aantal. Het

overlevingspercentage van de tien in zomer 2011 toegevoegde Russische vogels was matig. Deze rustten de Zweden uit met witte ringen voorzien van zwarte cijfers. Van hen verschenen er in het najaar slechts vijf op de najaarsconcentratieplaats Hudiksvall. Van die vijf waren er tot half-januari 2012 twee in Nederland gezien en kwam er van eentje, Wit 3, tijdens de koude in februari een melding uit België. Voor verdere versterking van de populatie stelden de Russen voorjaar 2012 opnieuw vogels ter beschikking, nu negen. Deze arriveerden op 18 april in Zweden.

Hoe dan ook, ondanks dat nu na dertig het niveau van 120 exemplaren bereikt werd, blijkt dat de populatieontplooiing traag blijft verlopen. In Nederland is vooral de ontwikkeling in Zuidwest-Friesland boeiend. Vooralsnog is onzeker of het hier gaat om vogels die behoren tot het contingent van het Zweedse herintroductieprogramma.

Tabel 1. Maximale aantal Dwergganzen van oktober 2011 tot en met maart 2012 per decade op de drie belangrijkste pleisterplaatsen in Nederland.

Maand	Anjum	Strijen	Camperduin	ZW-Friesland
Oktober				
1 tot en met 10	62 (09-10)	33 (10-10)	--	--
11 tot en met 20	43 (11/12-10)	77 (18-10)	--	--
21 tot en met 31	--	32 (22-10)	--	--
November				
1 tot en met 10	--	30 (06-11)	--	7 (05-11)
11 tot en met 20	--	88 (14-11)	--	7 (12-11)
21 tot en met 30	--	96 (30-11)	--	--
December				
1 tot en met 10	--	68 (04-12)	--	--
11 tot en met 20	--	68 (20-12)	--	7 (18-12)
21 tot en met 31	--	15 (29-12)	--	--
Januari				
1 tot en met 10	--	25 (07-01)	86 (06-01)	7 (08-01)
11 tot en met 20	--	8 (11-01)	103 (div. data)	--
21 tot en met 31	2 (28-01)	3 (27-01)	116 (25-01)	--
Februari				
1 tot en met 10	--	--	--	--
11 tot en met 20	--	59 (18-02)	63 (20-02)	--
21 tot en met 29	--	49 (21-02)	58 (26-02)	--
Maart				
1 tot en met 10	--	--	103 (03-03)	--
11 tot en met 20	4 (11-03)	--	--	--
21 tot en met 31	--	--	--	--

Literatuur:

Koffijberg, K., F.Cottaar & H. van der Jeugd. (2005): Pleisterplaatsen van Dwergganzen Anser erythropus in Nederland. SOVON-informatierapport 2005/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

Ouweneel, G.L. (2011): Wintering Lesser White-fronted Gees Anser erythropus in the Netherlands. Goose Bulletin 12: 2-7.

Resultaten van de roofvogelinventarisatie 2012

Martin Mollet

Het was geen gemakkelijk jaar voor de roofvogels. Wel begonnen normale aantalen roofvogels een broedpoging maar gaandeweg het broedseizoen mislukten veel nesten (buizerd 29% en torenvalk maar liefst 37%) en gingen er veel jongen verloren.

Daarnaast werd er ook nog **roofvogelvervolging** geconstateerd in de vorm van 2 vergiftigde buizerds.

Gelukkig zijn er ook leuke bijzonderheden te melden: dankzij nestbescherming slaagde een broedpoging van een bruine kiekendief in luzerne en overleefde een jonge boomvalk een tochtje met de hooikar.

Bij de **buizerd** waren er opmerkelijk veel nesten waarbij het aan het einde van de broedduur (ruim 5 weken) mis ging en het legsel of de kleine jongen werden verlaten. De nesten die wel slaagden leverden ook minder jongen op dan normaal, gemiddeld maar 1,7 jong per geslaagd nest terwijl dit in de vorige jaren gemiddeld rond de 2,0 lag. Nabij de suikerfabriek was een laat legsel: de eileg begon daar op 1 mei terwijl de laatste buizerds gewoonlijk voor 21 april zijn begonnen.

Jonge Buizerd (Martin Mollet)

Ook de **havik** had het niet makkelijk: van de 5 gevolgde paren mislukte er 3. Een schrijnend voorbeeld daarvan is een nest dat bij de eerste inspectie 2 jongen bevatte (rond de 14 dgn oud). Bij de 2e inspectie, een week later, bevatte het nest nog maar 1 jong dat 600 gram had moeten wegen maar slechts 377 gram woog. Bij de nacontrole bleek het nest dan ook mislukt. Aan de andere kant vonden we in een ander nest ook een jonge dame (met een flinke krop) van meer dan een kilo ! De andere vogeljager, de **sperwer**, deed het dit jaar niet zo slecht: alhoewel we niet heel veel nesten vonden mislukte er daar niet eentje van.

De **bruine kiekendief** word door ons helaas nog steeds niet systematisch geïnventariseerd en voor biometrie e.d. moeten we het dan dus hebben van de nesten waar we "toevallig tegenaan lopen". Els Marijs ontdekte een bruine kiekendief die telkens met nest materiaal een luzerneveld indook. Luzerne is een gewas dat wordt gebruikt als veevoer en meerdere jaren achter elkaar op het stuk land staat. Omdat het meerdere keren per jaar wordt geoogst was de kans groot dat het nest of de jongen zou worden weggemaaid (letterlijk). Gelukkig werkte de boer graag mee en konden er 2 jongen uitvliegen. Moraal van dit verhaal: wees a.u.b. alert op bruine kiekendiefters die in landbouwgewas broeden, zonder nestbescherming was dit nest zeker verloren gegaan ! Aanwijzingen voor een broedgeval zijn: aanvoer van nestmateriaal en prooioverdracht: het mannetje brengt een prooi, roept en het vrouwtje komt van het nest om de prooi aan te nemen. Elders in deze "In Vogelvlucht" en op www.roofvogels-hw.nl meer over deze "Luzerne-kiek".

Ook de **torenvalk** kende veel mislukten broedpogingen en verlies van jongen, bijvoorbeeld 2 nesten (met 5 eieren en 4 jongen) waarvan uiteindelijk maar 1 jong uitvliegt.

Net als vorig jaar werden er maar weer 3 **boomvalk** territoria gevonden en die kwamen weer precies op 2.0 jongen per nest uit. Dit jaar is dankzij de medewerking van Tennet één nest (met 2 jongen) geringd. Op 17 augustus sta ik te posten bij dat nest, en terwijl ik me afvraag waarom ik geen jongen meer zie, komt Cees Mesker aanrijden met een jonge boomvalk in zijn handen: Het jong, dat gezien de ring inderdaad bij dat nest hoort, blijkt samen met het hooi van het land te zijn afgevoerd naar een schuur in Mookhoek ! Gelukkig ongeschonden gevangen en dus weer onder de nest losgelaten. Een paar dagen later zie ik beide jongen weer bovenin de mast en hebben ze hun gevaarlijke eerste vluchten dus goed overleefd.

Jonge Boomvalk in de handen van Cees Mesker (Martin Mollet)

De **slechtvalken** blijven spannend: zoals vermeld op de voorjaarsvergadering zijn er deze winter door mensen van Tennet 2 nieuwe nestbakken geplaatst en is de kapot gewaaide kast van de Haringvlietbrug vervangen. De kast van de Haringvliet werd in gebruik genomen en dit jaar vlogen er gelukkig weer 3 jongen uit. Het paar bij Nieuw-Beijerland maakte dankbaar gebruik van de aangeboden nestgelegenheid en dat leverde 2 uitgevlogen jongen op. Het paartje nabij Maasdam had al

in half november 2011 gebaltst bij een kraaiennest in de buurt en is niet meer teruggekomen op de keuze van die nestlocatie. Dat broedsel is helaas mislukt, net zoals bij een aantal buizerds, kort na het uitkomen van de jongen. De vijf uitgevlogen jongen uit de twee eerder genoemde nesten zijn mede dankzij Tennet geringd.

Zoals bovenaan dit artikel al aangekondigd is er helaas weer **roofvogelvervolging** geconstateerd in de Hoeksche Waard. In de jaren 80 van de vorige eeuw was er al een jachttopzichter in de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen actief bezig met vermoorden van roofvogels. Dit jaar is met een geval van 2 vergiftigde buizerds in Klaaswaal helaas gebleken dat roofvogelvervolging nog steeds voorkomt in de Hoeksche Waard. In een boomgaard in Klaaswaal werden 2 dode buizerds gevonden, éénje naast een dode duif en de ander op 30-40 meter verderop. Alle drie de stoffelijke overschotten zijn naar het CVI in Lelystad verstuurd en daar bleek inderdaad zonneklaar dat het om vergiftiging met een verboden landbouwgif ging.

Helaas is het erg moeilijk om er een dader bij te vinden. Ook hier weer het verzoek om allemaal alert te zijn op verdachte dingen. Meer informatie over hoe roofvogelvervolging te herkennen is te vinden op www.roofvogels-hw.nl/vervolging

De cijfers voor 2012:

Van niet alle nesten is precies bekend of ze zijn geslaagd of mislukt. Daardoor is het mogelijk dat er bijvoorbeeld 10 broedpogingen zijn met 5 geslaagde en 2 mislukte pogingen. Van de overige 3 broedpogingen is dus niet (met zekerheid) bekend hoe het is afgelopen.

Oost 2012 (2011 tussen haakjes)	Actieve Territoria	Succesvolle Paren	Mislukt	Aantal Jongen	Gem. Aantal Jongen
Buizerd	51 (49)	34 (40)	15 (7)	55 (82)	1,7 (2,0)
Havik	5 (4)	2 (4)	3 (0)	4 (8)	2,0 (2,0)
Sperwer	5 (8)	5 (7)	0 (1)	17 (20)	3,4 (2,6)
Bruine kiekendief	10 (7)	1 (3)	0 (0)	1 (7)	- (2,3)
Boomvalk	3 (3)	3 (2)	0 (0)	6 (5)	2,0 (2,5)
Torenvalk	18 (16)	10 (14)	7 (3)	23 (55)	2,3 (3,9)
Slechtvalk	2 (2)	1 (1)	1 (0)	3 (1)	- (-)
Totaal	94 (89)	56 (71)	26 (11)	106 (178)	-

West 2012 (2011 tussen haakjes)	Actieve Territoria	Succesvolle Paren	Mislukt	Aantal Jongen	Gem. Aantal Jongen
Buizerd	31 (19)	21 (13)	6 (5)	25 (25)	1,2 (1,9)
Havik	3 (1)	2 (1)	1 (0)	3 (3)	1,5 (-)
Sperwer	3 (4)	2 (1)	1 (2)	3 (2)	1,5 (-)
Bruine kiekendief	3 (2)	2 (2)	0 (0)	3 (4)	1,5 (2,0)
Boomvalk	- (1)	- (1)	- (0)	- (2)	- (-)
Torenvalk	1 (1)	1 (5)	0 (0)	5 (5)	- (-)
Slechtvalk	1 (1)	1(0)	0 (1)	2 (0)	- (-)
Totaal	42 (28)	29 (18)	8 (8)	44 (41)	-

(vrijwel alle meldingen van West komen voor rekening van Els !)

Hierbij wil ik dit jaar weer de volgende personen **hartelijk bedanken** voor hun hulp (in alfabetische volgorde): Martin Benard, Karin Boele, Sander Elzerman, Ad Groeneveld, Michel Hitzerd, Dick van Houwelingen, Menno Korbijn, Arie en Leen v/d Linden, Henno MacDaniel (Tennet), Els Marijs, Jan Plaisier, Ron van Rijt (Tennet), Jaap Schelling, Ronald in't Veld (SBB), Ingrid Verbiest, Arie Verhoef, Janus Verkerk, Mariska v/d Vlucht, Joost van Wingerden, Leen de Zeeuw, Remco Zielstra, de dierenambulance, Vogelklas Karel Schot en de terreineigenaren.

Broedvogels van de Tiendgorzen 2012

Han Benard

In de periode maart tot en met juni 2012 zijn de Tiendgorzen te Goudswaard geïnventariseerd op broedvogels. De inventarisatie werd uitgevoerd op verzoek van Natuurmonumenten, de eigenaar en beheerder van het gebied. In 2006 zijn de Tiendgorzen voor het eerst op broedvogels geïnventariseerd, destijds door Gerwin Geertse van Natuurmonumenten.

Gebiedsbeschrijving

Het gebied “De Tiendgorzen” beslaat circa 28 ha. en grenst aan de zuidkant aan het Haringvliet. Aan de westzijde bevindt zich jachthaven “de Put” en aan de oostzijde vormt de ingang van de haven naar het gehucht Nieuwendijk de grens. De dijk, behorende bij de Tiendgorzen, begrenst de noordzijde. Het grootste deel van het gebied valt in atlasblok 43-25, het meest westelijk gedeelte valt in atlasblok 43-24. De Tiendgorzen worden beheerd door Natuurmonumenten en is toegankelijk voor het publiek op de daarvoor aangewezen route. Het gebied is bijna 1,5 kilometer lang en circa 200 meter breed. Open water, intergetijdenslik, moerasvegetatie en in mindere mate struweel vormen het grootste gedeelte van het gebied. Doordat het gebied in open verbinding met het Haringvliet staat wisselt het waterpeil sterk. De normale variatie in waterstand bedraagt 28 cm. Wind en afvoer van regenwater via de grote rivieren hebben daarnaast een grote invloed op het waterpeil. Zowel aan de west- als de oostzijde vormen struweel en bomen een afscheiding met de jachthaven en de veerhaven. Het grootste gedeelte wordt begraasd door “gewone” koeien. In totaal werden 16 exemplaren ingeschaard. De dijk wordt begraasd door schapen en de vegetatie bestaat voornamelijk uit grassen.

Methode

Er werden elf integrale inventarisatieronden uitgevoerd door Martin Prins, Janus Verkerk en Han Benard in de periode maart tot en met juni. Een inventarisatieronde nam maximaal twee uur in beslag. Er is om en om gestart vanaf de westzijde en de oostzijde, zodat het hele gebied een aantal keer rond zonsopgang is bezocht. Daarnaast werden verschillende aanvullende bezoeken gebracht voor eenden en ganzen. De veldwaarnemingen werden kort na de bezoeken ingevoerd via de website van SOVON (www.sovon.nl) in het Autoclustering programma van Broedvogel Monitoring Projecten (BMP). De daarin gehanteerde criteria zijn uiteraard gehanteerd. Door de vele doortrekkende en pleisterende eenden kon op deze groep niet strikt de criteria worden toegepast. De aantallen broedparen zouden dan veel te hoog uitvallen.

Resultaten

In totaal werden in 2006 en 2012 samen op de Tiendgorzen 50 verschillende broedvogelsoorten aangetroffen, 42 in 2006 en 39 in 2012. In 2006 werden 166 territoria vastgesteld tegen 219 in 2012, een stijging van bijna 30%.

Nieuwkomers in deze periode waren Tafeleend, Middelste Zaagbek, Fazant, Zanglijster, Zwartkop, Koolmees, Gaai en Kneu.

Roerdomp, Zwaangans, Grote Canadese Gans, Nijlgans, Bruine Kiekendief, Kluut, Bontbekplevier, Grutto, Holenduif, Witte Kwikstaart, Nachtegaal en Pimpelmees verdwenen uit het gebied.

Hieronder volgt een toelichting bij enkele soorten.

Grauwe Gans – 12 territoria

De snelle groei van de populatie broedende Grauwe Ganzen in Nederland is ook niet aan de Tiendgorzen voorbijgegaan. Het aantal territoria is van drie in 2006 naar 12 in 2012 gegaan. Net na het uitkomen van de eieren waren er 20 paren met jongen aanwezig, wat mogelijk duidt op een nog hoger broedpopulatie.

Bergeend – 7 territoria

Waarschijnlijk heeft het vele op elkaar gestapelde riet een positieve bijdrage heeft geleverd aan het aantal territoria van deze eend. Een andere broedmogelijkheid zijn de steenblokken aan de Haringvlietzijde van het gebied. Een aantal paren alarmeerden regelmatig bij de bezoekerondes.

Wintertaling – 1 territorium

Een mannetje werd gezien binnen de datumgrenzen. Bij benadering verdween deze in de begroeiing.

Slobeend – 3 territoria

In 2006 werd één territorium vastgesteld tegen drie in 2012. Waarschijnlijk profiteren de watervogels van de toenemende begroeiing van het gebied.

Middelste Zaagbek – 1 territorium

Tijdens de inventarisatierondes van 11 april en 2 en 16 juni werd een paartje waargenomen, op de laatste datum in gezelschap van een tweede vrouwtje. De vogels bevonden zich het gehele seizoen min of meer rond de Tiendgorzen zodat een broedpoging zeker mogelijk is geweest. Middelste Zaagbekken worden pas vaak laat in het seizoen met jongen gezien, in de tijd dat de waarnemingsintensiteit minimaal was.

Meerkoet – 17 territoria

Rond de 100 Meerkoeten bleven tot na de datumgrenzen in het gebied hangen. Een aantal Meerkoeten bouwden hun nest “gewoon” op de grond. Deze nesten hadden geen schijn van kans, geen enkel nest was nog terug te vinden na een paar dagen.

Koekoek – 2 territoria

In Nederland gaat het de Koekoek niet voor de wind. De soort heeft dan ook een plek veroverd op de Rode Lijst. Op de Tiendgorzen werden net als in 2006 2 territoria vastgesteld, wat positief genoemd mag worden.

Kleine Karekiet – 12 territoria

De Kleine Karekiet heeft een flinke veer gelaten. In 2006 werden er nog 36 territoria vastgesteld. De soort kan jaarlijks behoorlijk fluctueren, maar mogelijk heeft ook de hoge begrazingsdruk en het vroege inscharen van het vee de soort geen goed gedaan.

Conclusie

Door de beperkte omvang van het gebied vindt er al snel verstoring plaats. Met name het bij gebruik van het wandelpad aan de noordzijde, langs de dijk, vliegt de vogelbevolking regelmatig in paniek op. Ook werden er regelmatig wandelaars met loslopende honden gezien. Bij de bordjes aan de ingang van het gebied waren de aanwijzingen om honden aan te lijnen doorgekrast. Diverse malen waren aan de oost- en westzijde karpervissers actief, waarbij overnachten regelmatig voorkwam.

De belangrijkste conclusie luidt dat de Tiendgorzen van grote betekenis zijn voor watervogels. Dit blijkt onder meer uit vertegenwoordiging van verschillende Rode Lijstsoorten uit deze groep, zoals Wintertaling, Slobeend en Middelste Zaagbek. Het relatieve belang ten opzichte van 2006 is voor deze soortgroep toegenomen. Pioniersoorten, die in 2006 nog aanwezig waren zijn zo goed als verdwenen. De aantallen rietvogels namen af, met name de Kleine Karekiet was hier debet aan.

Om de verruiging van het gebied tegen te gaan wordt al vroeg rundvee ingeschaard. Voor de diversiteit van de flora heeft dit veelal positieve effecten. Voor de meeste broedvogels levert het vooral nadelen op. Voornamelijk rietvogels lijken te lijden onder de begrazing. Mogelijk zou het gefaseerd maaien van het riet en het weghalen van boomopslag een betere broedhabitat opleveren.

Barbecue

Gerard Ouweneel

Vrijdag 6 mei 2011 was een dag met weergaloze vogelervaringen. Zo bijzonder dat de bevoorrechte vogelaars die erbij waren, bij latere ontmoetingen zeker tegen elkaar zullen zeggen ‘weet je nog toen...?’ Hier het verhaal.

Op die datum voer de *Plancius* ter hoogte van de Kreeftskeerkring noordwaarts, ongeveer 70 mijl uit de kust van Mauretanië. Na een lucratieve dag vogels kijken op de Kaap Verdische Eilanden was ons clubje drie dagen eerder sloop gegaan in Praia, op het eiland Santiago. Na vertrek was het direct raak. Voor de kust Roodsnavelkeerkringvogels. Toen er eentje op prettige afstand achter de *Plancius* langs vloog, riep Jacques de Raad op een voor hem ongekennd heftige wijze ‘dat is die andere...’, daarmee doelend op de Witstaartkeerkringvogel. Met een reactievermogen die een competitietennisser betaamt, wist Laurens Steijn de vogel snel te fotograferen. Van het resultaat heeft Laurens plezier gehad. Zowel *Dutch Birding* als *Birding World* namen de foto op in hun *WP-reports*. Het was de tweede Witstaartkeerkring voor het West-Paleartic gebied. Verder die middag ook honderden Kuhls Pijlstormvogels, Kaap Verdische Pijlstormvogels, een Grauwe en *bardi boydi*, de Macronesian Pijlstormvogel, die bij verschijnen in 1997 van de Tirion Nederlandse namengids nog niet was beschreven. Nu wel, waarvoor complimenten en erkentelijkheid aan Magnus Robb en Killian Mullarney, de makers van *Petrels night and day*, een zeer aan te bevelen boek, dat op ongeëvenaarde wijze wetenschap, avontuur en emotie samenvoegt, de sentimenten die bij vogelaars tijdens hun activiteiten beurtelings om voorrang vragen. De oogstrelende platen van Killian Mullarney maken het geheel compleet! Het boek zou tijdens de West-Afrika Pelagic 2011 dan ook steeds binnen handbereik liggen, want er was veel na te slaan.

Enerverende dagen volgden. Een zodiactocht naar het eiland verzekerde de vogelaars van de Rasoleeuwrik op hun levenslijst. Nog steeds in de archipel zorgden twee Bultruggen voor spektakel. Er waren voortdurend Bulwers Stormvogels en ook begonnen de discussies over de identiteit van ver weg en soms dichterbij op zee ontdekte stormvogeltjes. Omdat aan deze zijde van de Atlantische Oceaan een aardig rijtje stormvogeltjes acte de présence kunnen geven, zouden die discussies de hele reis doorgaan. Tomeloze vreugde, adrenaline en nerveus gedoe met fotoapparatuur toen op 4 mei vier Orka's tot langzij de *Plancius* kwamen. En dan dagelijks groepjes Rosse Franjepoten, een paar maal Hamerhaaien, naar het noorden ijgende Noordse Sterns, op korte afstand Bryde's Vinvissen...om alle emoties te verwerken en een plaats te geven was het goed dat er soms op zee een paar uur geen vogels waren te zien..

Maar toch knaagde er iets. Bij menigeen had de verbluffende foto van Kees Camphuysen van een drom Vorkstaartmeeuwen de doorslag gegeven in te schepen. Kees fotografeerde deze enigmatische meeuwen tijdens hun voorjaarstrek boven een 'opwelling' in het zeegebied dat wij nu vanaf het bovendek stonden af te speuren. Maar tijdens de eerste drie dagen op zee viel er geen Vorkstaartmeeuw te bespeuren, neen, nog geen jager.

Het werd 6 mei. In het ochtendschemer waren op zee meer vogels dan vorige dagen: Europese en Wilson's Stromvogeltjes, Genten, Grauwe Pijlen, Noordse Sterns en Kleinste Jagers. Kort voor het ontbijt van 08.00 uur een Vorkstaartmeeuw, die ertoe leidde dat de scheepskok die ochtend weinig arbeidsvreugde zal hebben gekend. Want ieder zat haastig en nerveus het ontbijt tot zich te nemen, nu en dan met de mond vol voedsel, in half gerezen houding verstart door de verrekijsker naar buiten starend. Sommigen ijlden voortijdig naar buiten. De *Plancius* voer kennelijk midden in de Oost-Atlantische zeevogeltrekroute, die op die 6^e mei druk werd bevlogen, met de hele dag door Vorkstaartmeeuwen, vaak aan stuur- en bakboord zo ver het oog reikte, individueel of in treintjes, alle 'heading north'. Ook de vier soorten jagers en verder sterns: Visdieven en Noordse, een paar Dougalls Sterns en Koningssterns, die twee Britten aanvankelijk als Bengaalse Sterns claimden. Op zeker moment meende ik een Bonte Stern te zien. Omdat wij ook noordwaarts voeren en de vluchtsnelheid van de Vorkstaartmeeuwen net iets boven onze vaarsnelheid lag, schoven de passerende treintjes meeuwen en clubjes Kleinste Jagers langzaam in dezelfde richting voorbij, soms zo dichtbij dat we schuin over de reling moesten buigen. De Middelste Jagers vlogen wat hoger, op ooghoogte van het op het bovendek verzamelde cohort fotografen, soms zelfs laag over het bovendek. Toen ook nog omgroeopen werd 'Sperm Whale tail at nine o'clock' steeg de vreugde tot het summum.

Voorzag de kok dat ook zijn lunch onaangeroerd zou blijven? Het besluit viel dat deze buiten zou worden gebruikt, een barbecue op de achterplecht. Het werd een stemmingsvol gebeuren waaraan zon, zee, gul uitgeserveerde wijn, langskomende jagers, Vorkstaartmeeuwen en Wilson's Stormvogeltjes in het kielzog alles bijdroegen en de altijd lachende en veel geluid om zich heen hebbende Filippijnse bemanning de rest deden. Niet dat de achterplecht het toneel werd van delirerende taferelen en liederlijk gedrag, maar toch... een Brit verklaarde dat hij na ieder glas wijn de lepels van passerende Middelste Jagers fraaier en langer vond. Nu terugkijkend voel ik spijt. Want een met wijn overgoten barbecue kan altijd nog. Maar genieten van zeetrektaferelen als die van de 6e mei zullen voor mij vrijwel zeker passé zijn. Had ik er niet beter aan gedaan ook die lunchtijd ook op het bovendeck door te brengen?

's Avonds bij opmaak van het dagboek bereikten wij met de Engelsen overeenstemming over 800-1000 Vorkstaartmeeuwen, van Middelste en Kleinste Jagers ieder 150 stuks, 5 Grote Jagers en in ieder geval een Madeirastormvogeltje. Ook de notitie dat we tenminste 5 Jan van Genten waarnamen met flarden van visnetten in de snavel. En dat we de hele dag tussen een armada van vissersschepen hadden gevaren, afkomstig uit Spanje, Roemenië, Rusland en uit Scheveningen, vissersschepen die voor een naar verhouding schamele vergoeding Mauretanië beroven van zijn visrijkdom.

Verslag Vogelwerkgroepvergadering Hoekschevaards Landschap 29 maart 2012

Peter de Barse

Aanwezige leden: 37

Mededelingen

- Op 28 april open dag NLC waarbij werkgroepen zich presenteren.
- Op 29 april ALV gecombineerd met vrijwilligersdag incl diner: opgeven bij Janus.
- Kerkuilencoördinator West: Jan Booden heeft Rob opgevolgd als coördinator.
- Ruud Polderman geeft aan dat via hem een rapport over de monitoring van akkerlanden is te verkrijgen.
- Eind april start pilot akkerranden in de HW: zie artikel in IV26 van maart 2012
- Op verzoek van Natuurmonumenten zal Tiendgorzen worden geïnventariseerd door Han en Martin Benard, Martin Prins en Janus Verkerk
- Primeur slechtvalk: momenteel 3 nesten met eieren in de HW (zie verder website roofvogels-hw.nl)
- Door Sovon is rapport uitgebracht over de broedvogels 2010. De grootste oeverzwaluw kolonie van Nederland lag in de APL!

Roofvogeltelling 2012

Janus doet verslag van de roofvogeltelling van afgelopen januari, toen zacht weer (voor de strenge vorst van februari) en dat levert meestal hoge aantallen op. Het is een topjaar met in totaal 524 roofvogels, waarvan 396 buizerds, een record. In IV26 staat het uitgebreide verslag.

Demonstratie autoclusteren

Helaas werkte de techniek niet mee om in te loggen op de site van Sovon om de deelnemers mee te nemen in het programma van Sovon om de BMP tellingen in te voeren en na afloop automatisch te laten clusteren. Daarom vertelde Peter over de ervaringen. Even je weg in weten te vinden, maar dan werkt het ook prima. Minpunt is dat de gezellige bijeenkomst om handmatig te gaan clusteren dan wel verdwijnt, maar de telgroep van de Esscheplaat komt na afloop van het telseizoen toch bij elkaar om bij te praten en voor het scherm te gaan zitten om te kijken hoe het programma de territoria bepaalt. Arie Stiebolt heeft een uitgebreide mail aan Sovon gestuurd met voornaamste vraag om de telgegevens niet per soort in te voeren (kost best wel tijd) maar per telling. Dan zou systeem automatisch

soortkaarten aan kunnen maken. Sovon heeft tip met dank aangenomen, maar budget lijkt voorlopig de belemmerende factor.

Broedvogels Oudeland van Strijen

Gerard Ouweeneel geeft een bloemlezing over de resultaten van de broedvogeltelling 2011 van het reservaat deel van het Oudeland. Er is veel optimisme nodig, want de typische weidevogels nemen fors af. De veldleeuwerik is helaas gehalveerd. Het was ook nog eens een bijzonder droog voorjaar en helaas onvoldoende bemaling. Predatiedruk is ook toegenomen: 11 paar bruine kieken, zwarte kraaien, slechtvalken, maar ook kleine mantelmeeuwen die vanaf hun broedkolonie op het baggerdepot in het Hollandsch Diep in het Oudeland komen foerageren. De toename van zowel Grauwe als Canadese gans levert kaal vraat op, zodat pullen weinig dekking hebben. In het najaar nummer van IV zal een uitgebreid verslag verschijnen en ook in het Vogeljaar zal een artikel verschijnen. Rietzanger is een vogel die toe blijft nemen.

Gerard doet tevens verslag van het Zuidhollands vogelaarsoverleg. Vogelbescherming was niet aanwezig. Sovon wel om de band met de plaatselijke vogelwerkgroepen te onderhouden. Nieuwe Districtscoördinator is Sander Terlouw. Er komt een nieuw Atlasproject aan. In het najaar meer daarover.

Rondvraag

Gerard Ouweeneel vraagt, zonder resultaat, of iemand iets weet over het maaibeheer in de Hollandse Delta.

Martin Mollet geeft aan dat momenteel wordt onderzocht of een buizerd die dood gevonden is naast een stuk aas vergiftigd is. Verder vraagt Martin voorzichtig te zijn met publiceren (waarneming.nl) van broedplaatsen van roofvogels, omdat eieren en jongen van bijvoorbeeld havik en slechtvalk veel geld waard zijn. Dus geen locatie aanduiding erbij zetten.

Arie Leijdens meldt dat de fluisterboot in de Oeverlanden Hollands Diep toestemming heeft gekregen om er te varen. Een discussie volgde met verschillende meningen. Geconcludeerd kan worden dat het best lastig is een acceptabele balans te vinden tussen natuur en recreatie.

In Vogelvlucht

Martin Benard meldt dat vandaag de digitale versie van IV26 van maart 2012 rond is gemaild. Voor de coördinatoren zal weer een fysiek exemplaar worden verstrekt. Janus geeft aan dat het blad is uitgegroeid tot een prachtige visitekaart van de VWG. Door publicatie in IV van de vele activiteiten binnen de VWG is het bereik van de resultaten van lokale activiteiten gelijk veel groter.

Na de pauze nam Gert Huijzers ons mee op zijn reis naar de Falklands met prachtige beelden!